

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Svenska som andraspråk och svenska på gymnasienivå, strävar
ämnena mot samma mål?
En komparativ diskursanalys av ämnesplanerna och de
nationella proven.

Helen Johansson

Magisteruppsats SSA220 15 hp
Ämne: svenska som andraspråk
Termin: Vårterminen 2018
Handledare: Julia Prentice

Sammandrag

Ämnet svenska som andraspråk har en relativt kort och turbulent historia sett till hur ämnesplanen ska utformas. Det har under åren pågått en diskussion om ämnenas relation till varandra och om ämnet svenska som andraspråk ska ses som eget ämne eller som ett komplement till ämnet svenska.

Syftet med denna undersökning är att se om ämnesplanerna i svenska och svenska som andraspråk kan anses likvärdiga då båda ämnenas kurs 3 ger grundläggande behörighet till högskolan. Metoden som använts är en diskursanalys uppdelad i tre delar; analys av formuleringarna i syfte, mål och kunskapskrav, ämnesplanen i relation till bedömning och innehåll, och ämnesplanen i relation till elevernas yttre förutsättningar. Undersökningen tar även del av de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk som är gemensamma för de båda ämnena. I undersökningen ingår även ett maktperspektiv för att undersöka om något av ämnena är underordnat det andra och en kritisk jämförelse av olika formuleringar mellan de båda ämnesplanerna och dess kurser.

Resultatet visar att ämnenas mål och syfte skiljer sig åt men att delar av kunskapskraven i kurserna är likvärdiga. Formuleringarna i ämnet svenska som andraspråk är i en del fall inte lika tydliga och konkreta som i ämnet svenska. Elever som får betyg i svenska som andraspråk får till större del F än elever som går svenska. Störst skillnad är det i kursbetyg mellan Sv1 och Sva1 där 19.8% får ett F i Sva mot 0.6% i Sv.

Ämnena är enligt denna undersökning inte jämbördiga. Detta visar sig i att det finns ett tydlig enspråkighets- och majoritetsspråksperspektiv i ämnet svenska och ett lika tydligt flerspråkighets och minoritetsspråksperspektiv i svenska som andraspråk sett till de olika ämnenas och kursernas mål, innehåll och kunskapskrav.

Nyckelord: *svenska som andraspråk, svenska, nationellt prov, betyg, ämnesplaner, kursplaner, diskursanalys, gymnasienivå, språk, makt.*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1.	Problemområde	1
2.	Syfte och forskningsfrågor.....	3
3.	Bakgrund och tidigare forskning	4
3.1.	Studiegång	5
3.2.	Tidigare forskning.....	7
3.2.1.	Andraspråksinläring och ordförråd	7
3.2.2.	Jämförelser mellan svenskämnet och svenska som andraspråk och maktförhållandena däremellan.....	9
3.2.3.	Bedömning i ett andraspråk	9
4.	Teori.....	11
4.1.	Diskursanalys	11
4.2.	Metod	12
4.3.	Material	14
4.4.	Tillförlitlighet och äkthet	15
4.5.	Etiska aspekter	16
5.	Analys och resultat.....	17
5.1.	Diskurs som text	17
5.1.1.	Analys av målen för ämnena	20
5.1.2.	Analys av kunskapskraven Sv / Sva.	23
5.2.	Diskursiv praktik - Mål och kunskapskrav i relation till det nationella provet.	35
5.3.	Social praktik-Tid och studiegång i relation till centralt innehåll.	43

6.	Diskussion.....	47
6.1.	Ämnenas likvärdighet	47
6.2.	Maktförhållandena och jämbördigheten.	52
6.3.	Social praktik-Tiden och förutsättningarna	55
7.	Slutsats	60
8.	Referenslista.....	63

Figurförteckning

Figur 1 Studievägar SFI (skolverket, 2018a).....	5
Figur 2 Cummins fyrfältsmodell (Abrahamsson & Bergman, 2005:23).....	8
Figur 3 Språkförmågor (Abrahamsson & Bergman 2005).....	10
Figur 4 Uppdelning i diskursanalysens tre delar, (Min uppställning.)	11
Figur 5 Cummins fyrfältsmodell (Abrahamsson & Bergman, 2005:23).....	55

Tabellförteckning

Tabell 1 Exempel på uppställningen i syftsbeskrivningen utifrån aspekt och ämnesplan.....	13
Tabell 2: Jämförande uppställning av mål i ämnena svenska och svenska som andraspråk.....	13
Tabell 3: Uppdelningen i kunskapskraven utifrån aspekt, kurs och betyg.....	14
Tabell 4 Jämförande tabell mellan syftet i Sv och Sva.	18
Tabell 5 Jämförande tabell mellan målen i Sv/Sva	21
Tabell 6 Jämförelse mellan kunskapskraven för muntlig färdighet i Sv/Sva 1	23
Tabell 7 Jämförelse mellan kunskapskraven för skriftlig färdighet i Sv/Sva 1	25
Tabell 8 Jämförelse mellan kunskapskraven för läsförståelse och källkritik i Sv/Sva 1	26
Tabell 9 Jämförelse mellan kunskapskraven för strategier i Sv/Sva 1	28
Tabell 10 Jämförelse mellan kunskapskraven för strategier i Sv/Sva 2	29
Tabell 11 Jämförelse mellan kunskapskraven för genrer och texttyper i Sv/Sva 2...29	
Tabell 12 Jämförelse mellan kunskapskraven för källkritik och referat- och citatteknik i Sv/Sva 2.....	30
Tabell 13 Jämförelse mellan kunskapskvaliteter för ordförråd i Sva 1, 2 och 3	32
Tabell 14 Jämförelse mellan kunskapskraven för litteraturstudier i Sv/Sva 1, 2 och 3	33
Tabell 15 Sv/Sva1 Bedömningsmatris nationellt prov del A och C i Sv/Sva 1 för betyget E.....	38
Tabell 16 Sv/Sva3 Bedömningsmatris nationellt prov del A och B i Sv/Sva3	40
Tabell 17 Resultat på nationella prov i svenska som andraspråk på gymnasienivå på komvux 2016, riksnivå (skolverket, 2017).....	43

Tabell 18 Betygsfördelning för kursdeltagare kalenderåren 2012–2016 på kurser med kursplaner som gäller från och med 1 juli 2012 (Skolverket, 2017)43

Tabell 19 Resultat på nationella prov i svenska på gymnasienivå på komvux 2016, riksnivå (skolverket, 2017) 44

Tabell 20 Gymnasieskolan, betyg och studieresultat- riksnivå tabell 6 (Skolverket, Betyg och studieresultat i gymnasieskolan läsår 2016/17, 2017b)..... 44

1. Inledning

1.1. Problemområde

År 2014–2015 kom en stor mängd asylsökande till Sverige. 81301 år 2014 och 162877 år 2015 (Migrationsverket, 2018). Dessa har i många fall beviljats uppehållstillstånd och har då rätt att läsa SFI. Under 2014 var knappt 164000 st. elever inskrivna på SFI¹ och 2016 hade antalet ökat till 198752 st (Skolverket, 2017c).

Problemet som uppstår när en stor mängd elever börjar läsa SFI är att det dels ställs högre krav på lärarna att ha kompetens nog att kunna ge alla elever det de behöver, dels att kommunerna ser till att de skolor som ska utbilda eleverna uppfyller kraven på behörighet och lärartäthet. En elev som ansökt om att få påbörja sin SFI ska beredas plats inom tre månader om inte särskilda skäl föreligger och är personen antagen inom etablering ska hen erbjudas SFI inom en månad från anmälan (Skolverket, Rätt till SFI, 2015b). En nyanländ² som kommer till Sverige i åldern 20–64 år har möjlighet att få arbetsmarknadsåtgärder inom etableringsprogrammet. Detta ska påbörjas inom 36 månader från att upprättelsen av handlingsplanen påbörjades och sträcker sig sedan 24 månader framåt. Under dessa 24 månader ersätts personen ekonomiskt med pengar från försäkringskassan. Under etableringen har eleven skyldighet att utbilda sig för att kunna matchas mot lediga jobb. Det innebär att en elev som är utbildad i sitt hemland måste komplettera sin utbildning för att ingå i etableringsuppdraget. Likaså ska elever utan högre studier lära sig ett bristyrke (Regeringskansliet, 2017). I praktiken betyder det i vissa fall att elever blir skyldiga att läsa även gymnasienivå i svenska som andraspråk för att kunna komplettera kurser på universitet inom två år från att de kommit in i etableringssystemet.

¹ Utbildning i svenska för invandrare

² Nyanländ räknas den som mottagits i en kommun och fått uppehållstillstånd av asyl eller skyddsskäl och som ingår i ett etableringsuppdrag vilket varar i ca 2–3 år. Även anhöriga räknas som nyanlända.

Elevgruppen som läser svenska som andraspråk på gymnasienivå är heterogen och skulle enligt mig kunna delas in i följande kategorier:

- Elever som gått grundskolan i Sverige men som inte gått gymnasiet eller inte har komplett gymnasiebehörighet i svenska som andraspråk.
- Vuxna som kom till Sverige under sen grundskola eller under gymnasietiden som av olika skäl inte fått gymnasiebehörighet och som nu kompletterar sina betyg.
- Unga vuxna utan högre studier från hemlandet som gått SFI och grundläggande svenska som andraspråk och som vill ha grundläggande behörighet till universitetsstudier.
- Ungdomar utan komplett gymnasieutbildning från hemlandet som varit en kort tid i Sverige och som gått språkintröduktion på gymnasiet men blivit för gamla och därför flyttats över till vuxenutbildningen för att slutföra sin gymnasieutbildning.
- Äldre personer som har högre utbildning med sig ifrån sitt hemland som vill komplettera sin utbildning på högskola. De har gått SFI och grundläggande svenska som andraspråk.
- Individer som under etableringstiden vill läsa så mycket svenska som möjligt men som inte har något annat mål med utbildningen än att bli bättre på svenska.
- Svenskar i diaspora som har svenska som modersmål men som aldrig studerat språket i skolan tidigare.

Den stora utmaningen är att få en så pass heterogen grupp att passa in i en ämnesplan och en tidsplan som av naturliga skäl inte passar alla. Följden blir att några inte kommer att klara kurserna på den tid som de har till förfogande och den grupp jag uppfattat har svårast att göra detta är den grupp vuxna som gått utbildningsvägen SFI till GRUV-sva³ och vidare till GY-sva⁴ oavsett studiebakgrund.

³ Grundläggande svenska som andraspråk, inom vuxenutbildningen.

⁴ Gymnasienivå i svenska som andraspråk

2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna undersökning är att ta reda på i vilken mån svenska som andraspråk och svenska på gymnasienivå framstår som likvärdiga och jämbördiga utifrån det material som analyseras. Undersökningen syftar också till att ta reda på om de gemensamma nationella proven som används till kurserna svenska/svenska som andraspråk 1 och 3 är lämpliga examinationsverktyg för andraspråkselever som kommer till Sverige som vuxna (över 20 år gamla) och som går utbildningskedjan SFI, GRUV⁵-Sva och GY⁶-Sva utifrån deras yttre förutsättningar i utbildningen.

Frågorna som ska besvaras är följande:

- Hur nära mål och kunskapskrav i svenska på gymnasienivå ligger mål och kunskapskrav i svenska som andraspråk på gymnasienivå?
- Är ämnena jämbördiga och likvärdiga om man ser till de formuleringar som används i syfte och mål, samt i hur de nationella proven är utformade?
- Är de gemensamma nationella proven i svenska/svenska som andraspråk lämpliga verktyg för att testa av måluppfyllelsen enligt ämnesplanen i svenska som andraspråk 1 och 3?

⁵ Grundläggande svenska som andraspråk

⁶ Gymnasienivå svenska som andraspråk

3. Bakgrund och tidigare forskning

Ämnet svenska som andraspråk har utvecklats från att på 1960–70 talet benämnas som svenska som främmandespråk och främst undervisas av studieförbund till att på 1980-talet få benämningen svenska som andraspråk och ingå som eget ämne i lärarutbildningen. Under 1980-talet förändrades mycket i den dåvarande SFI-utbildningen då man 1981 lade fram ett betänkande där förslaget var att SFI skulle innehålla två etapper om tillsammans 600 timmars undervisning. Det tog ytterligare flera år, ända till 1986, innan allt var färdigt och den nya organisationen fungerade. 1987 blev svenska som andraspråk ett eget ämne i lärarutbildningen (Tingbjörn, 2004:743ff).

1987 avslog man i budgetpropositionen 1987/88:100 (Tingbjörn, 2004:753) förslaget från SÖ⁷ att ämnet svenska som andraspråk skulle ingå på försök i gymnasieskolan. Detta med motivet att det skulle kunna innebära att eleverna inte skulle bli behöriga till högskolestudier trots att det ända sedan 1960-talet varit möjligt att komma in på högre studier med sitt gymnasiebetyg från hemlandet tillsammans med en kurs i svenska på ungefär ett halvår. Två år senare inrättades ämnet svenska som andraspråk i som betygsatt ämne i gymnasieskolan och vuxenutbildningen med egen kursplan men utan att ge grundläggande behörighet till högskolestudier (Tingbjörn, 2004:753ff).

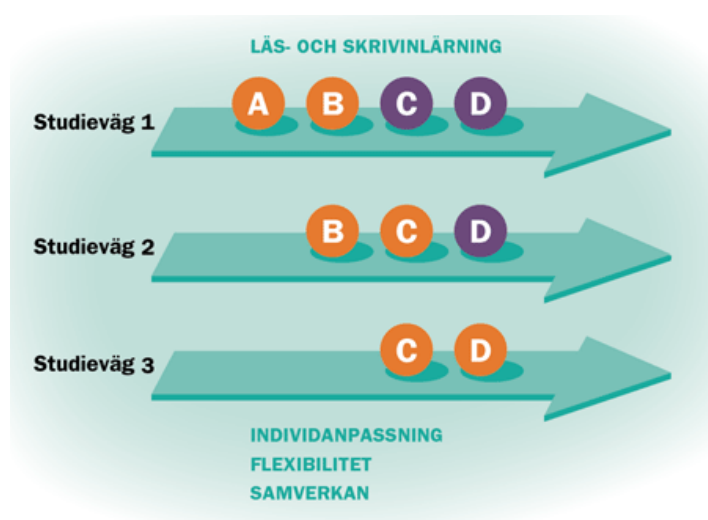
Trots att det under år 1993 utarbetats nya kursplaner i grundskolan och trots att svenska som andraspråk fanns med bland dessa förkastade regeringen kurplaneförslaget i svenska som andraspråk för grundskolan. Enligt regeringen var ämnet enbart ett studiestödjande ämne som skulle förbereda eleverna till att gå in i det vanliga svenskämnet så fort som möjligt (Tingbjörn, 2004:755–756). 1994 ströks även ämnet ur listan över kärnämnen på gymnasiet trots att riksdagen fyra år tidigare beslutat i majoritet att det skulle införas som eget ämne i gymnasieskolan (Tingbjörn, 2004:757). Först efter regeringsskiftet 1994 lades det fram en proposition om att ämnet svenska som andraspråk skulle bli ett eget ämne i hela

⁷ Skolöverstyrelsen

utbildningsväsendet, och det med start den 1 juli 1995. Senare beslutades det att ämnet skulle ge behörighet till högskolestudier (Tingbjörn, 2004:757–758).

3.1. Studiegång

Elever som kommer till Sverige som vuxna över 20 år börjar på SFI som är indelat i tre studievägar; studieväg 1, studieväg 2 och studieväg 3 och beroende på studieväg går de 2, 3 eller 4 kurser (se figur1).

Figur 2 Studievägar SFI (skolverket, 2018a)

I studieväg 1 går de elever som inte har någon eller mycket kort skolbakgrund och som inte kan det latinska alfabetet. Studieväg 1 innehåller alla fyra kurserna på SFI, kurs A-D. I studieväg 2 läser de elever som har gått motsvarande grundskola och gymnasium i sitt hemland och som lärt sig latinska alfabetet. Dessa elever läser kurs B-D. I studieväg 3 läser eleverna som har en eftergymnasial utbildning från sitt hemland och dessa läser kurs C och D (Skolverket, Kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, 2018a). Efter att de avslutat SFI fortsätter eleverna att läsa på Grundläggande svenska som andraspråk. Denna kurs är 700 verksamhetspoäng⁸ fördelat på fyra nationella kurser varav kurs A är 100 p, Kurs B-D är 200 p vardera. Sammanlagt går eleven 35 veckor på grundläggande svenska

⁸ Heltidsstudier innebär 20 verksamhetspoäng i veckan på grundläggande och gymnasial utbildning. Verksamhetspoäng kommer att förkortas med p.

som andraspråk om hen läser heltid. Kurserna i svenska som andraspråk på gymnasienivå, 1, 2 och 3 är på vardera 100 p vilket innebär att en elev har möjlighet att läsa dessa tre kurser på 15 veckor totalt om hen läser heltid (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b).

Undervisningen i svenska som andraspråk ska fokusera dels på utbildning *i* ett andraspråk dels utbildning *på* ett andraspråk. Enligt ämnesplanen i svenska som andraspråk (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b) ska undervisningen fokusera på användningen av ett andraspråk och reflektioner kring utvecklandet av ett andraspråk till skillnad från ett modersmål, alltså hur man utvecklar ett språk som vuxen i jämförelse med ett barn. Stort fokus läggs på strategier för inläring. För att konkretisera ämnesplanerna och tydliggöra de begrepp som används i ämnesplanerna har skolverket även skapat en kommentarsbilaga till dessa. I kommentarerna för ämnena svenska och svenska som andraspråk står det att det i svenska som andraspråk 1 läggs störst fokus på att kunna kommunicera och reflektera skriftligt. Eleven ska kunna anpassa sitt språk till olika kommunikationssituationer och lära sig använda muntliga situationer och olika texter för att bygga ut sitt ordförråd och utveckla sitt språk. I svenska som andraspråk 2 läggs fokus på utredande och argumenterande texter och i svenska som andraspråk 3 ska texterna dessutom vara av vetenskaplig karaktär (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b). Skillnaderna i ämnesplanerna mellan svenska och svenska som andraspråk är enligt kommentarsdelen marginella och det poängteras att skillnaderna är större i GY11 än i GY2000 där de båda ämnena var mycket lika. När det gäller nivå i kunskapskraven ska ämnena vara likvärdiga. Oavsett om man läser svenska eller svenska som andraspråk ska man kunna hantera stora textmängder, förhålla sig källkritisk och arbeta med ett vetenskapligt förhållningssätt i svenska-/svenska som andraspråk 3, och båda ämnena ger grundläggande behörighet till vidare studier på universitet eller högskola om man läser hela vägen upp till svenska-/ svenska som andraspråk 3.

3.2. Tidigare forskning

3.2.1. Andraspråksinläring och ordförråd

Ordförrådet är centralt i ämnesplanen för svenska som andraspråk. Texterna i det nationella provet är samma i svenska som andraspråk som i svenska och eleverna skriver samma skriftliga uppgift i båda ämnena i båda proven och även om bedömningen skiljer sig något åt krävs det ett väl utvecklat ordförråd. Ordförrådet är också den faktor som spelar störst roll för att klara högre studier och det är ofta ordförrådet som många inlärare pekar på är den stora utmaningen även då de nått en relativt avancerad nivå (Enström, 2013:169)

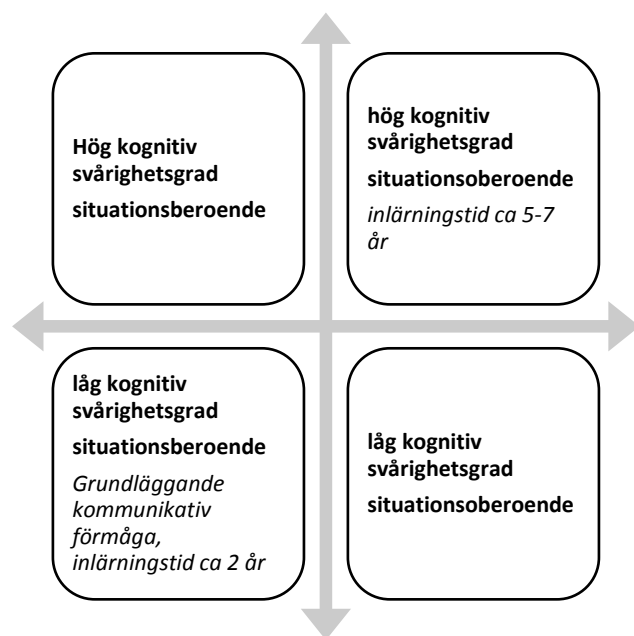
Nation (2013:19) menar att högfrekventa ord är den viktigaste gruppen ord att lära sig, och här kan man tänka sig att kursen för sva1 är tänkt till att utöka just det ordförrådet eftersom kursen enligt det centrala innehållet ska behandla texter av olika slag från vardag, arbete och studier, samt skönlitteratur. Nation (2013) använder engelska som exempel och enligt honom innehåller texter av alla slag relativt få ordfamiljer, 2000–3000 stycken, som täcker ca 90 % av texterna. Den absolut största delen ord är de mellanfrekventa ordfamiljerna som Nation (2013) menar innehåller ca. 7000 ordfamiljer i engelskan. Om eleven först får ett grundläggande ordförråd är det en vinst att efter det fokusera på specifika ordförråd såsom akademiska eller yrkesinriktade ord (Nation, 2013:19) För att klara kursen svenska som andraspråk 3 ska eleverna kunna läsa och skriva texter av vetenskaplig karaktär vilket innebär att eleverna ska ha tillägnat sig ett ordförråd av akademiska ord under den tid de läser svenska som andraspråk 1 och svenska som andraspråk 2.

Tidsaspekten är ett område att belysa när det kommer till kurserna i svenska som andraspråk och de krav som ställs på elevernas ordförrådsutveckling. Bell (2009) gjorde en långtidsstudie på 16 månader för att undersöka hur ordförrådet utvecklades hos en 20 årig andraspråksinlärare från Korea. Elevens startnivå uppskattades till ”intermediate” vilket är jämförbart med mellanstadienivå (B1⁹) och han avslutar på ”upper intermediate” (B2). Man räknar att CEF-nivå i SFI D är B1.

⁹ Nivåindelning enligt CEF- The common European framework of reference for language. (Skolverket, Den gemensamma europeiska referensramen för språk, 2016a)

För honom tog det alltså 16 månader att lära sig den nivå som är GRUV, det som elever här ska läsa på 35 veckor, alltså ca 9 månader (Skolverket, Den gemensamma europeiska referensramen för språk, 2016a) . Gymnasienivå i svenska som andraspråk har en ingångsnivå likvärdig med B2/B2+ och slutar på C1, detta ska de lära sig under 15 veckor om de läser på heltid. Cummins (Abrahamsson & Bergman, 2005:22–26) menar att det tar ca 5-7 år att nå upp till en hög kognitiv nivå med förmåga att använda sig av och bearbeta abstrakta ämnen.

Cummins fyrfältsmodell har använts av flera, bland andra Abrahamsson & Bergman för att tydliggöra en andraspråksinlärares behov av stimulans och utmaning i olika utvecklingsfaser och Cummins tar också upp tidsperspektivet för var grundläggande kommunikativ kompetens läggs och hur lång tid ungefär det kan ta för en andraspråkselev att nå de nivåer som krävs för gymnasienivå. Eftersom elevgruppen som jag anser har svårast att nå målen kan ha varit i Sverige så lite som två år innebär det att eleverna enligt fyrfältsmodellen inte alltid har förutsättningarna att hantera den höga kognitiva svårighetsgrad och situationsberoende som en del uppgifter, framförallt de nationella proven, på gymnasienivå kräver.

Figur 2 Cummins fyrfältsmodell (Abrahamsson & Bergman, 2005:23)

3.2.2. Jämförelser mellan svenskämnet och svenska som andraspråk och maktförhållandena däremellan.

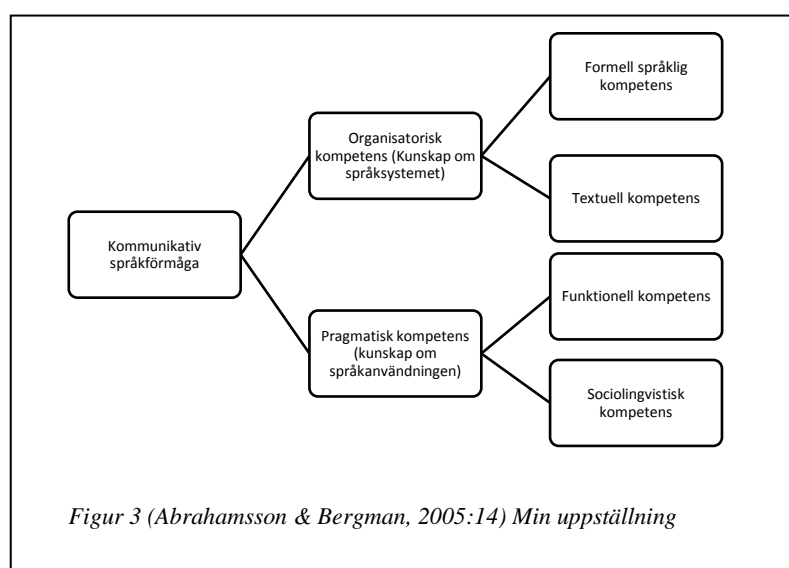
Studier om vuxna inlärare på SFI nivå är inte svårt att hitta medan studier om vuxna inlärare på gymnasienivå är i princip obefintlig. Anna Sahlée (2017) tar upp bristen på studier om betygsskillnaderna mellan ämnena på grundskolenivå. Hon menar att betygen enligt undersökningar sjunkit drastiskt sedan betygssystemet ändrades på 90-talet från det relativa betygssystemet¹⁰ till det målstyrda och att elever automatiskt flyttats över från betyg 1 och 2 i Sva till betyget EUM (Ej uppnått målen) medan det är elever som fått betyget 1 i Sv som flyttats över till EUM, och de som fått 2 har bedömts som G (godkänt) (Sahlée, 2017:19–20). Här påpekar Sahlée (2017) att det inte gjorts några studier kring detta fenomen vilket hon finner anmärkningsvärt. Hon tar också upp att lärare och elever ansett att ämnet har låg status. Hon tar upp rapporter från bland annat skolverket som visar att ämnet anses lättare än svenska och att det skulle vara enklare att få ett bra betyg i svenska som andraspråk jämfört med svenska. Skolverket menar enligt Sahlée att ämnet tidigare haft otydliga styrdokument och att dessa enligt skolverket ska ha blivit tydligare med de nya ämnesplanerna.

Economou (2013) har gjort en studie där hon jämför svenskämnet och svenska som andraspråk ur ett maktperspektiv och beskriver i sitt arbete att ämnet fortfarande ses som ett stödämne till svenska av lärare och att det anses vara underordnat svenska. Hon tar också upp tidsperspektivet och refererar till Thomas & Collier (2002) som menar att det tar mellan fem och sju år för en nyanländ att nå upp till den nivå som krävs i skolan och som förstaspråkselever i samma ålder ligger på (Economou, 2013:46). Dock är Economous studie främst inriktad på ungdomsgymnasiet och inte vuxna inlärare.

3.2.3. Bedömning i ett andraspråk

¹⁰ Relativa betygssystemet: Ett summativt betygssystem som användes mellan år 1962–1994. Betygssteg 1-5 där medelbetyget räknades ut och jämfördes med hur väl eleven klarade sig i relation till resten av landet (skolverket, Tidigare betygssystem, 2014)

Språkinläring eller språkbehärskning kan delas in i fyra olika kompetenser med två överordnade kompetenser som bas (se figur 3) (Abrahamsson & Bergman, 2005, s. 14). I kursplanen för Sva står det inledningsvis: ”Ämnet svenska som andraspråk ger elever med annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla sin kommunikativa språkförmåga” (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b). Alltså är det i första hand kommunikationen som bedöms och som ska utvecklas. För att kunna

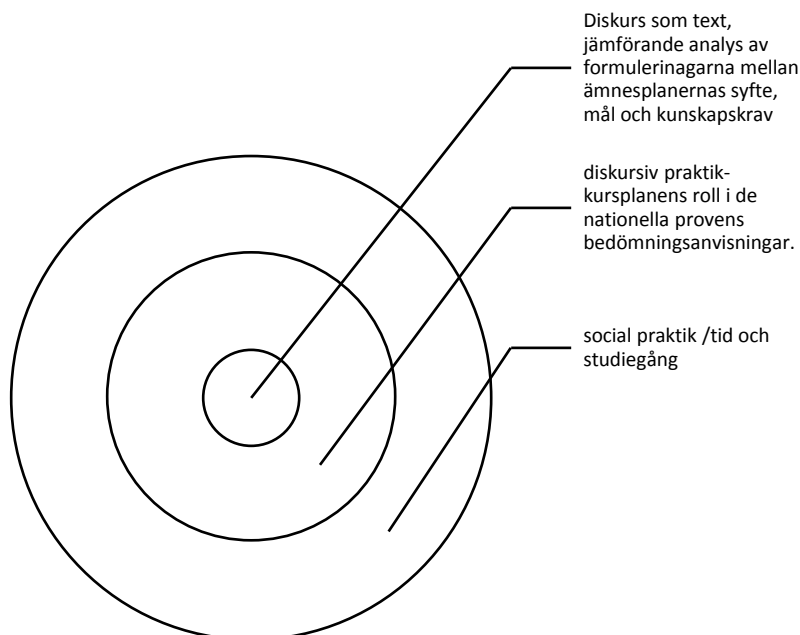

kommunicera krävs både den pragmatiska kompetensen och den organisatoriska kompetensen. Den pragmatiska kompetensen är förståelsen för hur sammanhang skapas och förståelsen för vilka uttryck som är lämpliga utifrån vilken situation och i vilken social samvaro man befinner sig i. Det är också den kompetens som ingår i förmågan att kunna argumentera, diskutera och påverka med hjälp av språkliga uttryck. Den organisatoriska kompetensen är kunskapen om hur språksystemet fungerar och där ingår grammatisk kunskap och om hur man strukturerar språket vid exempelvis skriftlig och muntlig framställning (Abrahamsson & Bergman, 2005:14–19).

4. Teori

4.1. Diskursanalys

Metoden som används i undersökningen är en diskursanalys. Diskursanalys används för att analysera texter för att få fram hur språket formar diskursen. I Bengtsson & Boréus beskrivs Faircloughs tredimensionella diskursbegrepp: diskurs som text, som diskursiv praktik och som social praktik (*Bergström & Boréus, 2005:308*) Uppställningen är presenterad i figur 4 där diskurs som text är kärnan i diskursanalysen, och den del där formuleringarna i ämnesplanernas syfte, mål och kunskapskrav analyseras och jämförs. Diskursiv praktik behandlar hur bedömningen går till i praktiken med utgångsläge i nationella proven och med social praktik menas att elevens yttre förutsättningar analyseras. Janks (2010) beskriver att de tre delarna innehåller egna analyser; textanalys (beskrivning), processanalys (tolkning) och social analys (förklaring) (*Janks, 2010:95*)

Figur 4 Uppdelning i diskursanalysens tre delar, (Min uppställning.)

Texttolkning är inte enkelt och en text tolkas olika av olika personer. En text såsom en ämnesplan är skriven för att tolkas så entydigt som möjligt men författaren har

inte makt att kontrollera vad som sker i läsningen. Ricoeur (Vikström, 2005:40) har sammanfattat texttolkning till uttrycket att ”någon säger något om någonting till någon” vilket bryter ner texttolkningen till avsändare, media, budskap och mottagare och betonar samverkan mellan dessa fyra olika delar och detta har varje lärare att förhålla sig till då de ska använda sig av ämnes- och kursplanerna, men det ställer också krav på den som utformar styrdokument då denna måste vara tydlig.

Innehållsanalys är ett verktyg att använda när begrepp eller ord i en text ska räknas eller mätas på något vis. Den kan vara kvalitativ eller kvantitativ där ”syftet är att på ett systematiskt sätt beskriva textinnehåll” (Bergström & Boréus, 2005:43–45). En kvalitativ innehållsanalys kan användas i ett vidare sammanhang där ingenting mäts eller räknas (ibid.). Den kan även kombineras med en diskursanalys genom att fungera som den första delen i diskursanalysens tre dimensioner. Friedman (2012:192–194) beskriver diskursanalys som en alternativ och en mer öppen metod än innehållsanalysen då den fokuserar på strukturer i språket snarare än att mäta och systematisera mönster. I diskursanalysen är det viktigt att få fram *hur* något skrivs eller sägs och inte bara *vad* som skrivs eller sägs.

4.2. Metod

Denna undersökning kommer att använda en liknande uppdelning som Faircloughs tredimensionella diskursbegrepp. Den första delen är en kritisk analys av mål och kunskapskravsformuleringar i ämnesplanerna i svenska som andraspråk och svenska där texten närläses och jämförs mellan de olika kurserna och ämnesplanerna. Andra delen en analys av hur texten i ämnes- och kursplanerna kan relateras till det nationella provet. Här kommer även en del i det centrala innehållet att behandlas och jämbördigheten och likvärdigheten mellan ämnena kommer att analyseras. Slutligen sätts kurskraven i relation till elevernas studiegång och studietid, alltså vilka yttre förutsättningar eleverna har för att klara måluppfyllelsen och kunskapskraven i svenska som andraspråk i jämförelse med hur måluppfyllelsen ser ut hos de elever som läser svenska.

I denna undersökning används innehållsanalysen för att analyseras formuleringar i texten motsvarande den första dimensionen i diskursanalysen. Detta för att sortera

ut och jämföra de olika värdeord som används mellan de båda ämnena alltså om det är kunskaper eller färdigheter som ska utvecklas samt kunskapskravens definitioner på hur djupa kunskaperna ska vara, om det krävs *enkla* eller *nyanserade* beskrivningar av en text eller om eleven kan utföra något med *viss säkerhet* eller med *säkerhet*.

Syftestexten i ämnesplanerna är en löpande text och där formuleras ett antal aspekter. Utifrån dessa är syftesbeskrivningen sedan uppställd i kolumner för att kunna jämföras. Målen ingår i syftet men är numrerade. De är ett antal förmågor och kunskaper som eleven ska få förutsättningar att utveckla under de tre kurserna i ämnet.

Då undersökningen är komparativ har ämnesplanernas syfte ställts upp i tre kolumner: Innehållsliga aspekter, svenska och svenska som andraspråk (se tabell 1). Ämnenas mål i samma uppställning och kunskapskraven i tre olika matriser, en för vardera kursen (1,2 och 3) i fem olika kolumner: Innehållsliga aspekter, Sv E, Sva E, Sv A, Sva A där bokstäverna E och A representerar respektive betyg (se tabell 3). Aspekterna i syftet och målen är samma ord som används i syftes- och målbeskrivningen medan aspekterna i kunskapskraven är min egen uppdelning. Vidare ställs kunskapskraven för de nationella proven i de olika kurserna och ämnena upp för jämförelse. Det centrala innehållet i de sex olika kurserna ställs upp i två kolumner, en för vardera ämne.

Tabell 1: Exempel på uppställningen i syftesbeskrivningen utifrån aspekt och ämnesplan.

Aspekt	Svenska	Svenska som andraspråk
Förmåga		
Färdighet		
Kunskap		
Möjlighet		
Lust		
(rikligt med tillfällen)		

Tabell 2: Jämförande uppställning av mål i ämnena svenska och svenska som andraspråk. Målen innebär att eleven ska få förutsättning att utveckla förmågor och kunskaper.

	Svenska	Svenska som andraspråk
Förmåga		
Kunskaper		

Tabell 3: Uppdelningen i kunskapskraven utifrån aspekt, kurs och betyg.

Aspekt	Sv E	Sva E	Sv A	Sva a
--------	------	-------	------	-------

För att diskutera maktperspektivet i de olika formuleringarna i ämnes- och kursplanerna samt det nationella provet har jag utgått ifrån Hillary Janks (2010) frågor om språk och makt:

1. Varför har författaren valt just dessa formuleringar?
2. Vem tjänar på dem?
3. Vem får makten och vem blir underställd?

(Janks, 2010:24)

4.3. Material

Materialet som analyseras består av ämnesplanerna i svenska och svenska som andraspråk samt bedömningsanvisningarna i de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk 1 och 3 från vårterminen 2015. Även kommentarsmaterialet till kursplanerna behandlas. I ämnesplanerna är det främst syfte, mål och kunskapskrav som jämförs mellan ämnena och analyseras.

Ämnesplanerna är uppdelade i två delar; syfte och kursplaner. I syftet ingår även ämnets mål. Kursplanerna är olika för varje kurs inom ämnet. I ämnet svenska som andraspråk ingår kurserna Svenska som andraspråk 1,2 och 3. I ämnet svenska ingår kurserna svenska 1, 2 och 3. Kurserna retorik, litteratur och skrivande ingår också i ämnet svenska på gymnasiet men är inte aktuella på vuxenutbildningen och de kommer således inte att behandlas i denna undersökning. Kursplanerna är indelade i två delar; centralt innehåll och kunskapskrav där båda delarna enligt skolverket ska kunna återkopplas till ämnets syfte och mål (skolverket, 2016).

I bedömningsanvisningarna till de nationella proven analyseras de kunskapskrav som provtillverkarna ställt upp och fokus ligger där framförallt på ämnet svenska

som andraspråk. Ämnet svenska kommer enbart att vara ett diskussionsunderlag för att se skillnader och likheter mellan ämnenas kunskapskrav i just det enskilda materialet. Det centrala innehållet i kurserna kommer att användas för att jämföra innehållet som ska behandlas i respektive kurs och hur detta samverkar med kursens syfte, mål och kunskapskrav. Exempel på vissa språkliga formuleringar och artiklar kommer att hämtas från de nationella provens texthäften.

Kursplanerna laddas ner från skolverkets hemsida (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b) och där finns även kommentarsmaterialet till ämnesplanerna. De nationella kursproven som används och citeras har begärts ut från provkonstruktören Institutionen för nordiska språk, gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk vid Uppsala universitet och användes 2015. Titel på provet i svenska/svenska som andraspråk 1 är "I andras ögon" och i svenska/svenska som andraspråk 3 "Det var en gång" (Uppsala universitet, bedömningsanvisningar Kursprov i svenska och svenska som andraspråk 1 vårterminen 2015, 2018a).

4.4. Tillförlitlighet och äkthet

Undersökningen är kvalitativ och det ställs således krav på att kunna visa tillförlitlighet och äkthet i resultatet. Tillförlitlighet delas upp av Bryman (2008) i fyra punkter; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och bekräfta (objektivitet) (Bryman, 2008:354) Trovärdigheten skulle kunnat stärkas ytterligare genom att använda respondentvalidering och låta de som utformar de nationella proven och ämnesplanerna ge respons på det som undersöks för att kunna bekräfta att jag uppfattar ämnesplanerna och bedömningsanvisningarna på rätt sätt. Vidare kan en triangulering användas där jag intervjuar andra lärare för att bekräfta de resultat som framkommer i undersökningen ytterligare. Dock blir undersökningen då ännu mer omfattande och den ihopsamlade datan mycket stor vilket kan medföra att tiden inte räcker till.

Överförbarheten är stark då undersökningen och analysen innehåller en stor mängd data med exempel och detaljerade beskrivningar. Skulle samma

undersökning göras igen vid en annan tidpunkt säkerställer detta täta material att resultatet blir likt.

För att säkerställa äktheten finns det enligt Bryman (2008) fem kriterier att ta hänsyn till; Rättvis bild, ontologisk autencitet, pedagogisk autencitet, katalytisk autencitet, och aktisk autencitet (Bryman , 2008:354–357). Alla dessa är dock inte relevanta i en undersökning som denna som enbart analyserat text. Att kunna visa en rättvis bild över de åsikter som finns i den grupp som använder ämnesplanerna i svenska och svenska som andraspråk kräver en ytterligare undersökning. Vad gäller den ontologiska autenciteten så kan undersökningen få andra lärare att förstå varför resultaten från deras elever ser ut som de gör. Den kan också ge skolledare, rektorer och verksamhetschefer inom vuxenutbildningen en förståelse för ämnet. Undersökningen kan bidra till att de som utformar ämnesplanerna och det nationella provet får en förståelse för ämnets praktik och att de kan få en möjlighet att göra förändringar om det krävs, och då uppnås både den pedagogiska autenciteten, och den taktiska autenciteten.

4.5. Etiska aspekter

Undersökningen behandlar inga personer men det material som behandlas i bedömningsanvisningarna till det nationella provet är från början sekretessbelagt. Vetenskapsrådet har tagit fram ett material med forskningsetiska regler för individskydd (Vetenskapsrådet, 2002). Jag använder mig inte av informanter varför individskyddskravet är relevant här. Dock har jag följt det informationskrav som tagits fram. Innan jag startade undersökningen kontaktade jag provkonstruktörerna och informerade dem om min undersökning och vilket syfte den har. Materialet jag fick var frisläppt och utan sekretess, och får citeras i undersökningen men däremot inte spridas digitalt.

5. Analys och resultat

5.1. Diskurs som text

I Ämnesplanen för svenska som andraspråk¹¹ står det som första mening i syftet att ”Ämnet svenska som andraspråk ger elever med annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla sin kommunikativa språkförmåga” (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b) Ett syfte med utbildningen är alltså att eleven ska utveckla sin kommunikativa förmåga i språket svenska. Jämför man det med första meningen i ämnet svenska¹² som säger ”Kärnan i ämnet svenska är språk och litteratur” (Skolverket, Ämne- Svenska, 2018c) så ser man att en skillnad mellan ämnena är fokus på *kommunikation* i Sva och fokus på *kunskap om* språk och litteratur i Sv.

För att få överblick över vilka skillnader och likheter som finns mellan kursplanerna med syftesbeskrivningar, mål och kunskapskrav har texten lästs igenom och delats upp i olika innehållsliga aspekter utifrån liknande ämnen, områden och formuleringar. Detta för att kunna markera liknande krav som tyder på en likvärdighet i kraven mellan kurserna. Likaså syns skillnader i värdeladdade formuleringar och i mängden färdigheter och kunskaper som krävs i de olika ämnena.

Först skaffas en överblick över de olika kursplanerna med hjälp av dessa uppställningar och sedan har texterna närlästs och enskilda citat analyserats närmare. Syftesbeskrivningen är fyligare i ämnet Sv jämfört med Sva, 337 ord i Sv mot 250 ord i Sva. De båda ämnenas syfte har jag staplat upp i sex utvecklingsområden som utbildningen ska ge eleverna enligt kursplanerna (se tabell 4). I ämnet Sv ska eleven utveckla/få 12 olika områden, medan i Sva ska eleven endast utveckla/få 5 olika områden.

¹¹ Ämnet svenska som andraspråk kommer härafter att förkortas som Sva

¹² Ämnet svenska kommer härafter att förkortas som Sv

Tabell 4 Jämförande tabell mellan syftet i Sv och Sva.

	Svenska	Svenska som andraspråk
Förmåga	<ul style="list-style-type: none"> -att kommunicera i tal och skrift samt att läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter. -att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. 	
färdighet		-I det svenska språket
kunskap	<ul style="list-style-type: none"> -om det svenska språket, dess uppbyggnad och ursprung - om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor 	-Om det svenska språket
möjlighet	<ul style="list-style-type: none"> -att i skönlitteraturen se såväl det särskiljande som det allmänmänskliga i tid och rum. - att reflektera över olika typer av språklig variation - att bygga upp en tillit till sin egen språkförmåga och tillägna sig de språkliga redskap som krävs för vardags- och samhällsliv -att utveckla sådana kunskaper om muntlig och skriftlig kommunikation som behövs i arbetslivet och för vidare studier 	<ul style="list-style-type: none"> -Reflektera över sin flerspråkighet, - att reflektera över sina förutsättningar att erövra och utveckla ett funktionellt och rikt andraspråk i det svenska samhället -utveckla ett varierat och nyanserat språk -att utveckla en bättre förståelse av vilken funktion språket har för kommunikation, tänkande och lärande.
lust	<ul style="list-style-type: none"> - att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling 	

(Rikligt med) tillfällen	-att tala, skriva, läsa och lyssna - att värdera andras muntliga framställningar och texter samt bearbeta sina egna muntliga framställningar och texter, efter egen värdering och andras råd. - att möta olika typer av skönlitteratur och andra typer av texter samt få sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, intressen och den egna utbildningen.	-att möta, producera och analysera muntligt och skriftligt språk
--------------------------	---	--

Förmåga och *lust* finns inte alls med i ämnesplanen i svenska som andraspråk istället används formuleringen *färdighet* och då enbart i svenska som andraspråk. Enligt SO¹³ och SAOL betyder *förmåga* möjlighet att utföra något, och kapacitet, vilket jag tolkar som att det handlar om att man utför något. ”Förmåga att kommunicera i tal och skrift”, som står i ämnesplanen för Sv tolkar jag då som att man klarar av att kommunicera. *Färdighet* betyder enligt SAOL skicklighet och förmåga att utföra något i praktiken, och *Kunskap* betyder enligt SO kunnande, att veta och insikt. En kunskap som ska fås i Sv är ”hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor” vilket inte tas upp alls i syftet i ämnesplanen för Sva. Trots det är det med som kunskapskrav i svenska som andraspråk 2 och 3.

I svenska ska utbildningen ge eleverna *förmåga* att använda både text, film och olika medier, medan det i svenska som andraspråk är formulerat att:

Skönlitteratur /.../ film och andra medier ska användas som källa till insikter om andras erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar, och för att ge eleverna möjlighet att utveckla ett varierat och nyanserat språk (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b).

¹³ SO är Svensk ordbok, SAOL är svenska akademins ordbok. (Svenska akademien, 2018)

Formuleringen *färdighet* används inte i Sv medan det är vad man i Sva ska få ”i det svenska språket”. Vidare ska eleverna i Sv få ”*lust* att tala, skriva, läsa och lyssna, och därmed stödja deras personliga utveckling”. Formuleringen ”*lust*” används inte i kursplanen för Sva. Ordet skönlitteratur dyker upp 1 gång i syftesbeskrivningen för Sva, och då i denna formuleringen ovan, alltså för att kunna få insikter om andra människors föreställningsvärldar, erfarenheter och insikter. I syftet för Sv dyker ordet upp hela 4 gånger, varav 1 gång i liknande formulering som i Sva:

Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b).

Eleverna i Sv ska alltså använda skönlitteratur, olika texter, film och media för att nå en *självinsikt* medan elever i Sva ska använda samma typ av innehåll för att nå insikt om *andra människors livsvillkor*. Här är fokus på elevens känsla för andra, medan i ämnet Sv ska eleven känna sig själv. I Sv ska också eleverna utmanas att få ”nya tankesätt och [bli] öppna för nya perspektiv” medan eleverna i Sva ska kunna använda sina tidigare erfarenheter och kunskaper.

I den reviderade versionen har man lagt till användandet av digitala verktyg. Detta tillägg är identiskt formulerat i båda ämnenas syfte.

5.1.1. Analys av målen för ämnena

Utbildningen ska ge eleverna förutsättningar för att utveckla *kunskaper* och *förmågor*, dessa är målen för kurserna. Svenka har ett mål mer än svenska som andraspråk (se tabell 5), 9 mål i Sv och i Sva finns det 8. I Sv nämns ordet *förmåga* 3 gånger medan det i Sva nämns 6 gånger. *Kunskaper* nämns 6 gånger i Sv och 2 gånger i Sva.

När det gäller den muntliga produktionen står det i målen för Sva att eleven ska få förutsättningar att utveckla ”förmåga att kommunicera i tal /.../ och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare”. Det står inte beskrivet på vilket

sätt detta ska ske. I målen för Sv står följande: ”Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner”. Detta går att tolka som att elever i Sva inte behöver hålla muntliga anföranden för att klara målen i kurserna, och att det läggs större fokus på att tala fritt i Sva jämfört med i Sv där eleven ska delta i ”förberedda samtal och diskussioner”. I kommentarsmaterialet för ämnesplanen i Sv står begreppet ytterligare beskrivet:

Med förberedda samtal avses samtal i klassrumsmiljö där eleverna har fått tillfälle att förbereda sig, till exempel genom att läsa något i förväg. Förberedda samtal står i motsättning till spontana och oförberedda samtal som uppstår i klassrumssituationen. Förberedda samtal samordnas med diskussioner, där det senare begreppet står för en något mer krävande aktivitet; i en diskussion krävs att man kommer vidare i en diskurs, ett argument vrids och vänds och granskas (Skolverket, Ämne- Svenska, 2018c).

I kommentarsmaterialet till kursplanen i Sva står beskrivet följande: ”Texter för kommunikation riktar sig i första hand utåt, till en verklig eller tänkt mottagare, medan texter för reflektion riktar sig inåt, till skribenten själv” (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b).

Tabell 5 Jämförande tabell mellan målen i Sv/Sva

	Svenska	Svenska som andraspråk
Förmåga	<ul style="list-style-type: none"> - att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner - att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa. - att läsa, arbeta med och 	<ul style="list-style-type: none"> -att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare -att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget. -att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk. - att läsa och reflektera över texter av olika slag

	reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer författade av såväl kvinnor som män samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa	- att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen - att jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i, samt förmåga att reflektera över den egna språkinläringen.
Kunskaper	-om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang. - om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt. - om centrala svenska och internationella skönlitterära verk och författarskap samt förmåga att sätta in dessa i ett sammanhang. - om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra medier - om det svenska språkets uppbyggnad - om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung. Förmåga att reflektera över olika former av språklig variation	-om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar - om språk och språklig variation samt förmåga att reflektera över språkanvändning och attityder till olika språkbruk

Ett mål i sv är att ”läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer författade av såväl kvinnor som män /.../” medan det i svenska som andraspråk inte nämns något om litteratur från både kvinnor och män. Där används istället formuleringen ”att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen”.

Det finns konkreta kunskaper uppstaplade i kursplanen för Sv, medan i Sva är det formuleringar som är betydligt mer svårtolkade som används. Där ska eleven få möjlighet att utveckla ”ett varierat och nyanserat språk”, medan i Sv står det att eleven ska få möjlighet att utveckla ”sådana kunskaper om muntlig och skriftlig kommunikation som behövs i arbetsliv och studier” (se tabell 5).

I ämnesplanen för svenska som andraspråk står det som mål att eleven ska ha förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare. Detta återfinns i det centrala innehållet i kurserna men i Sva 2 och 3 ligger fokus på argumenterande och utredande drag. Tyngdpunkten i Sva 1 ligger på den funktionella kompetensen medan tyngdpunkten i Sva 2 och 3 ligger på den sociolingvistiska kompetensen. Fokus på den organisatoriska kompetensen, alltså grammatik och ordförråd samt samtals- och textstrukturer, genomsyrar alla tre kurserna.

5.1.2. Analys av kunskapskraven Sv / Sva.

För att få överblick delar jag in Sv och Sva och kunskapskraven för E och A i olika kolumner (Se tabell 6). Vidare närläses texten och analyseras en aspekt i taget.

I Sv knyts kunskapskraven ihop med målen för kurserna. Där står det i Sv att eleven ska utveckla ”förmåga att tala inför andra /.../ samt att delta/.../ i förberedda samtal och diskussioner”. Det står också att eleven ska utveckla kunskaper om retorik och att kunna utforma muntliga framställningar som fungerar väl i sitt sammanhang.

I kunskapskraven för Sva står det också att eleven ska kunna hålla muntliga framställningar. Detta står däremot inte nämnt tydligt någonstans i målen. Här används istället formuleringen ”förmåga att kommunicera i tal och skrift, och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare”. I Sv ska eleven kunna delta i *förberedda* samtal och diskussioner, denna formulering används inte i Sva, och som tidigare nämnts står det i kommentarsdelen till ämnet Sv att eleven ska ha möjlighet att förbereda sig då det anses svårare att ta spontana diskussioner. I Sv2 ska eleven också kunna muntligt förmedla argument egna tankar och åsikter med

viss säkerhet och i Sva 2 ska eleven i diskussioner kunna bemöta andra elevers argument ”och egna åsikter understöds med fakta och exempel”. Likaså nämns i kunskapskraven att elever i både Sv och Sva ska kunna använda presentationstekniska hjälpmedel och där är kunskapskraven i båda ämnena, i alla kursernas betygsnivåer identiska.

Tabell 6 Jämförelse mellan kunskapskraven för muntlig färdighet i Sv/Sva 1

Sv/Sva1	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
Samtala	i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter Med viss säkerhet	ämnena som rör vardag, samhälle, studier och arbete, anpassar till viss del sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.	i förberedda samtal och diskussioner, muntligt förmedla egna tankar och åsikter på ett nyanserat sätt	komplexa ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och kan till stor del anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.
Framföra	inför en grupp med viss säkerhet, sammanhängande och begripligt	sammanhanget är lätt att följa	genomföra muntlig framställning inför en grupp med säkerhet. -sammanhängande, begriplig och väldisponerad - Eleven har god åhörarkontakt.	muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. I dessa kan eleven effektivt lyfta fram huvudtanken och stöder den med exempel.
Språk	till viss del anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation	anpassar till viss del sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.	Språket är ledigt och anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation.	till stor del anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.
presentationstekniska hjälpmedel	Med viss säkerhet använda något presentationstekniskt hjälpmedel.	med viss säkerhet använda presentationstekniska hjälpmedel.	med säkerhet använda något presentationstekniskt hjälpmedel som stöder, tydliggör och är väl integrerat i den muntliga framställningen.	med säkerhet använda presentationstekniska hjälpmedel som stöder, tydliggör och är väl integrerade i den muntliga framställningen.

I Sv 1 ska de muntliga presentationerna vara sammanhängande och begripliga och ska genomföras med viss säkerhet. I Sva 1 ska sammanhanget vara lätt att följa men det finns ingen definition på kvalitet förrän i A-kriterierna. Där ska eleven i Sv 1 ha

god åhörarkontakt och kunna framföra med säkerhet samt att framförandet ska vara väldisponerat. I Sva 1 stegras kravet från E med att eleven effektivt ska lyfta fram huvudtanken och stödja den med exempel. Språket i E kriterierna har samma kunskapskrav i både Sv 1 och Sva 1, men skiljer sig åt på A- nivå där det i Sv 1 ska vara ledigt, medan det i Sva1 ska vara till stor del anpassat. I Sv 2 ska dispositionen dessutom vara tydligt urskiljbar och eleven ska ha ”viss åhörarkontakt”. I Sva 2 ska de muntliga anförandena vara väldisponerade och budskapet ska framgå tydligt. Stegningen mellan Sv 1 och Sv 2 är alltså på dispositionen medan stegringen mellan Sva 1 och Sva 2 är både på hur sammanhängande och hur väl budskapet når fram samt hur väl fungerande dispositionen är.

I den skriftliga färdigheten ska elever som följer kursplanen för Sv 1 kunna skriva argumenterande text som är sammanhängande och begriplig. I Sva 1 ska eleven skriva olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga. I Sv 1 ska texterna också vara till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation och eleven ska också i huvudsak kunna följa skriftspråkets normer för språkriktighet, medan eleven i Sva 1 i huvudsak ska följa normerna för den valda texttypen (se tabell 7). I A-kriterierna stegras kvalitén för Sv 1 till att dispositionen ska vara tydligt urskiljbar och att texten ska vara anpassad till syfte, mottagare och kommunikationssituation. A-kriteriet i Sva 1 innebär en stegring i kvalité till att eleven ska kunna skriva även om komplexa ämnen och att texten ska vara detaljrik och välstrukturerad men behöver bara delvis anpassa stilen till texttypen och läsaren. Kvalitén för ordförråd och grammatisk behärskning i Sva 1 (vilket inte finns i Sv 1) har också ökat mellan E- och A-nivå från att kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall till att kommunikationen ska fungera väl.

Tabell 7 Jämförelse mellan kunskapskraven för skriftlig färdighet i Sv/Sva 1

Skriva Sv/Sva1	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A

-språk	sammanhängande och begripliga kan i huvudsak följa skriftspråkets normer för språkriktighet.	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall.	sammanhängande, begripliga och väldisponerade och kan i huvudsak följa skriftspråkets normer för språkriktighet - språket är varierat och innehåller goda formuleringar	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen ska fungera väl.
texttyper	Argumenterande och andra texter som är till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation	olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen	argumenterande text och andra typer av texter, som är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Dispositionen i den skriftliga framställningen är tydligt urskiljbar.	olika typer av texter, även om komplexa ämnen, som är sammanhängande, begripliga, detaljrika och välstrukturerade och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. Eleven kan delvis anpassa stilen till texttypen och läsaren.

I Sv 2 ska eleverna kunna ”samla, sovra och sammanställa information från olika källor” och skriva utredande och argumenterande texter utifrån detta. Dessa ska vara sammanhängande och ha en tydlig disposition och till viss del anpassade efter syfte, mottagare och kommunikationssituation. I Sva 2 ska eleverna kunna skriva utredande texter med referenser till andra källor och kunna använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion (se tabell 10). Här betonas inte att eleven ska kunna samla och sovra informationen. Stegringen i Sva 2 mellan E och A är att eleven dessutom kan lyfta fram välgrundade slutsatser medan eleven för att få A i Sv 2 ska skriva texter som innehåller belysande exempel och nya vidgade perspektiv på det lästa samt att eleven resonerar och drar ”välgrundade och nyanserade slutsatser utifrån sina resonemang”.

I Sv 1 ska alltså fokus ligga på argumenterande texter, i Sv 2 även utredande medan eleven i Sva 1 ska kunna hantera olika typer av texter. Argumenterande texter uttalas inte i betygskriterierna för Sva 2 utan där ligger fokus på utredande

texter. Däremot ska eleven kunna i sin läsning och sitt lyssnande visa ”genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag” (se tabell 11).

I Sv 1 ska eleven kunna värdera och granska källor kritiskt, i E- nivå med viss säkerhet och i A- nivå med säkerhet, samt tillämpa grundläggande regler för citat- och referensteknik där kvalitén inte stegras mellan E- och A-nivå. I Sva 1 däremot ska eleven kunna värdera och kritiskt granska innehållet med enkla, respektive nyanserade omdömen. Här krävs ingen citat- eller referatteknik (se tabell 8).

Tabell 8 Jämförelse mellan kunskapskraven för läsförståelse och källkritik i Sv/Sva 1

Sv/Sva 1	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
Läsa	Läsa, reflektera över och göra enkla sammanfattningar av texter samt skriva egna texter som anknyter till det lästa. -översiktligt redogöra för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv -Eleven återger någon iakttagelse och formulerar egna tankar med utgångspunkt i berättandet	-översiktligt återge det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. -Eleven kan anpassa sin läsning efter texttypen	läsa, reflektera över och göra sammanfattningar av texter - skriva egna texter som lyfter fram huvudtanken i det lästa och ger nya, relevanta perspektiv. - utförligt redogöra för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv återger några iakttagelser, formulerar välgrundade och nyanserade egna tankar med utgångspunkt i berättandet samt relaterar innehållet i berättandet på ett relevant sätt till allmänmänskliga förhållanden.	Eleven kan med viktiga detaljer och nyanser återge det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. - Eleven kan anpassa sin läsning efter texttypen samt visar genom exempel, och förklarar med dessa som utgångspunkt, skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag.

Källkritik	I sitt arbete värderar och granskar eleven med viss säkerhet källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik	Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med enkla omdömen	värderar och granskar eleven med säkerhet källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik.	Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med nyanserade omdömen.
------------	---	--	---	--

I Sv 2 står det att ”eleven kan tillämpa regler för citat- och referatteknik”, medan det i Sva 2 inte står uttalat att eleven ska kunna referera och citera, utan här är det formulerat att ”eleven kan skriva utredande texter med referenser till andra källor”. Även i betygskriteriet för Sva 2 A står det att eleven ”har referenser till andra källor”. Någon definierad kvalitet på den förmågan finns alltså inte någonstans i kunskapskraven för Sva2. I Sv 3 står det att eleverna ska kunna värdera och granska källor kritiskt och tillämpa regler för citat- och referatteknik medan det först i Sva 3 nämns något om referatteknik: ”Eleven ska kunna strukturera, referera, värdera, granska och sammanfatta/.../” I Sva 3 ska alltså eleven kunna referera, men det står inte vilken kvalitet som krävs, bara att det är refererat. Samtidigt står det i Sva 3 att ”eleven kan skriva texter av vetenskaplig karaktär”. Samma betygskriterium står i Sv3

I kunskapskraven för Sva 1 betygssätts användandet av strategier för muntlig och skriftlig produktion (se tabell 9). I Sv 1 betonas inte strategier, och inte heller att kunna använda andras texter som mönster för egen produktion. Däremot ska eleven kunna skriva texter som anknyter till det lästa.

Tabell 9 Jämförelse mellan kunskapskraven för strategier i Sv/Sva 1

Sv/Sva 2	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
----------	------	-------	------	-------

strategier		-Eleven kan med viss säkerhet använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion. -kan med viss säkerhet använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande.		När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på olika slags strategier för att uttrycka sig på annat sätt. - Eleven kan med säkerhet använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion. -med säkerhet använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande. Dessa använder eleven också för att dra slutsatser om hur språk används.
------------	--	--	--	---

Strategierna i Sva 2 har utökats till att eleven ”kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel/.../ enkla reflektioner över sin egen och andras språkutveckling samt med viss säkerhet använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande” (tabell 9). Här har alltså inte kvalitén höjts på de kriterier som fanns i Sva 1. För betyget A i Sva1 ska eleven kunna använda strategier för att uttrycka sig om inte ordförrådet räcker till, samt kunna dra slutsatser om hur språk används genom att använda sig av inlärningsstrategier. I Sva 3 ska eleven dessutom ”översiktligt beskriva strategier och metoder för att utveckla sitt eget lärande”. I syftet och målen för Sva finns inte strategierna nämnda, ändå är det något som ska betygsättas i kurserna. I Sv anknyter alla kunskapskrav till målen eller syftet på något sätt.

Tabell 10 Jämförelse mellan kunskapskraven för strategier i Sv/Sva 2

Sv/Sva2	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
Skriva/ skrivstrategier	-viss säkerhet samla, sova och sammanställa information från olika källor. -Med utgångspunkt från detta kan eleven skriva utredande och	Eleven kan skriva utredande texter med referenser till andra källor. -Eleven kan med viss säkerhet använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion	-med säkerhet samla, sova och sammanställa information från olika källor -med utgångspunkt från detta skriva utredande och argumenterande texter som är sammanhängande	Eleven kan skriva väl disponerade utredande texter som lyfter fram välgrundade slutsatser och har referenser till andra källor. -Eleven kan med säkerhet använda andras texter som

	argumenterande texter som är sammanhängande och har tydligt urskiljbar disposition. -Texterna är till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation.		och väldisponerade. -Framställningen innehåller såväl belysande exempel som nya och vidgade perspektiv på det lästa. -Dessutom resonerar och drar eleven välgrundade och nyanserade slutsatser utifrån sina resonemang -Texterna är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation.	mönster i sin egen språkproduktion.
--	--	--	---	-------------------------------------

Tabell 1 Jämförelse mellan kunskapskraven för genrer och texttyper i Sv/Sva 2

Sv/Sva2	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
genrer	Eleven kan i skriftlig eller muntlig argumentation formulera en tes och ge välgrundade argument till stöd för den.	Eleven kan anpassa sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag	Eleven kan i skriftlig eller muntlig argumentation formulera en tes, hålla sig konsekvent till den och ge välgrundade argument till stöd för den. Dessutom kan eleven på ett relevant sätt bemöta tänkta motargument.	Eleven kan anpassa sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag.
Litteratur/text	diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några centrala litteraturvetenskapliga begrepp. -Eleven ger exempel på och diskuterar översiktligt samband mellan skönlitteratur och idéströmningar i	Eleven kan översiktligt återge det huvudsakliga innehållet i föreläsningar och texter Eleven kan översiktligt redogöra för innehållet och den grundläggande berättarstrukturen i skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider, och ger dessutom exempel på några	diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några få centrala litteraturvetenskapliga begrepp. -Eleven ger exempel på litterära verkningsmedel, resonerar nyanserat om dessa och diskuterar utförligt och nyanserat hur	Eleven kan återge det huvudsakliga innehållet, viktiga detaljer och underförstådda sammanhang i föreläsningar och texter översiktligt redogöra för talarens eller författarens disposition och attityder till innehållet redogöra för innehållet och den grundläggande

	samhället	centrala teman och motiv.	de skönlitterära verken förmedlar idéer och känslor samt sätter dessa verk och författarskap i relation till förhållanden och idéströmningar i samhället.	berättarstrukturen i skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider, och dessutom ge exempel på några centrala teman och motiv samt diskuterar dessa utförligt.
--	-----------	---------------------------	---	--

Tabell 12 Jämförelse mellan kunskapskraven för källkritik och referat- och citatteknik i Sv/Sva 2

Sv/Sva2	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
Källhänvisning, källkritik, referattekni k	Eleven kan tillämpa regler för citat- och referattekni k	Eleven kan skriva utredande texter med referenser till andra källor. - Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med enkla omdömen.	Eleven kan tillämpa regler för citat- och referattekni k	Eleven kan skriva väl disponerade utredande texter som lyfter fram välgrundade slutsatser och har referenser till andra källor. - Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med nyanserade omdömen.
Sv/Sva3	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
Källkritik Hänvisning citatteknik	Eleven kan värdera och granska källor kritiskt, tillämpa regler för citat- och referattekni k - Eleverna behandlar källorna på ett rimligt sätt och drar relevanta slutsatser utifrån källmaterialet.	kan värdera och kritiskt granska innehållet med enkla omdömen - Eleven kan strukturera, referera, värdera, granska och sammanfatta, muntligt och skriftligt, texter om ämnen som är bekanta för honom eller henne och omsätter sin sammanfattning i en muntlig eller skriftlig sammanställning som till viss del anpassats till texttyp och mottagare.	Eleven kan värdera och granska källor kritiskt, tillämpa regler för citat- och referattekni k - Eleverna behandlar källorna på ett skickligt sätt och drar relevanta slutsatser utifrån källmaterialet.	Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet, såväl uttalade som underförstådda idéer, med nyanserade omdömen - Eleven kan strukturera, referera, värdera, granska och sammanfatta, muntligt och skriftligt, omfattande texter om olika, både konkreta och abstrakta, ämnen och omsätter sin sammanfattning i en muntlig eller skriftlig sammanställning som anpassats till

				<i>texttyp och mottagare</i>
--	--	--	--	------------------------------

Språksociologi och språklig variation finns med i båda ämnena men med lite olika utformning. I Sv ligger fokus på svenska i förhållande till nordiska språk och språklig variation, samt till svenskans släktförhållanden och språkliga historia. I Sv 1 ska eleven ”ge exempel på hur språk och språkbruk kan markera avstånd och samhörighet/.../resonerar översiktligt om attityder till någon form av språklig variation”, Sv 2 ”översiktligt redogöra för någon aspekt av språksituationen i Sverige och övriga Norden”, och i Sv 3 ”översiktligt redogöra för några aspekter av det svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling”.

I Sva tar språklig variation och status större plats än i Sv, samt jämförelser mellan elevens modersmål och svenskan. I Sva 1 ligger fokus främst på språkvariationer, språk i olika situationer och status. I Sva 2 ska eleven känna till språksituationen i Sverige, språklig variation, språkförändringar och släktskapsförhållanden till andra språk. I Sva 3 ska eleven också kunna ”reflektera över hur språkbruk och språkanvändning påverkar människors sätt att tala och skriva samt hur språk kan användas för att uttrycka maktförhållanden”. I Sv nämns inte makt någonstans.

I Sv är ett av målen att eleverna ska få kunskaper om svenska språkets uppbyggnad och detta återspeglas i kunskapskraven där eleverna som följer ämnesplanen i Sv i Sv 2 ska kunna ”översiktligt utifrån språkexempel redogöra för hur olika typer av satser, fraser och ord i svenska språket är uppbyggda och samspelar med varandra i grammatiken”, medan eleverna som följer ämnesplanen i Sva ska få kunskaper om språkets uppbyggnad men utan att detta återspeglas i kunskapskraven. I dessa står det att i Sva 1 ska ”Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen /.../ tillräckligt goda för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall”, och i Sva 2 och Sva 3 ”Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen”. Där finns ingen stegring mellan betygen E och A i Sva 2, och ingen mellan betygen E och C i kursen Sva 3, utan stegringen kommer först i betyget A på kurs Sva 3. Det finns heller ingen bedömning på elevens kunskaper om hur ord, fraser och satser är uppbyggda

och hur de samspelar utan bedömningen ska göras genom att se hur eleven använder språket (se tabell 13).

Tabell 12 Jämförelse mellan kunskapskvaliteter för ordförråd i Sva 1, 2 och 3

	E	C	A
Sva1	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen är tillräckligt goda för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen är tillräckligt goda för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras. När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på någon strategi för att uttrycka sig på annat sätt	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen är tillräckligt goda för att den skriftliga och muntliga kommunikationen ska fungera väl. När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på olika slags strategier för att uttrycka sig på annat sätt
Sva2	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen
Sva3	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen	Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar inte den skriftliga och muntliga kommunikationen

Litteraturstudier tar mindre plats i Sva än i Sv enligt kommentarsdelen till ämnesplanerna och detta märks i betygskriterierna där det i Sv är tydligare fokuserat på analys och djupare bearbetning av texter än i Sva. Formuleringen mellan Sv och Sva skiljer sig åt då eleven i Sv ska läsa svensk och internationell litteratur samt från ”olika tider och epoker”. Litteraturepoker återfinns inte i Sva utan där ska eleven i Sva 1 läsa ”modern litteratur” och i Sva 2 och 3 litteratur från ”skilda kulturer och tider”.

Tabell 14 Jämförelse mellan kunskapskraven för litteraturstudier i Sv/Sva 1, 2 och 3

Sv/Sva1	Sv E	Sva E	Sv A	Sva A
Texttyper	Översiktligt återge innehållet i några centrala svenska och	Eleven kan översiktligt redogöra för innehållet i enkla	översiktligt återge innehållet i några centrala svenska och	- Eleven kan redogöra för innehållet i enkla texter av

	internationella skönlitterära verk och annat berättande	texter av olika slag och modern skönlitteratur.	internationella skönlitterära verk och annat berättande.	olika slag och modern skönlitteratur samt relatera innehållet till egna erfarenheter och allmänmänskliga och samhällsliga förhållanden
Sv/Sva2				
Litteratur/text	diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några centrala litteraturvetenskapliga begrepp. -Eleven ger exempel på och diskuterar översiktligt samband mellan skönlitteratur och idéströmningar i samhället	Eleven kan översiktligt redogöra för innehållet och den grundläggande berättarstrukturen i skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider, och ger dessutom exempel på några centrala teman och motiv.	diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några få centrala litteraturvetenskapliga begrepp. -Eleven ger exempel på litterära verknytningsmedel, resonerar nyanserat om dessa och diskuterar utförligt och nyanserat hur de skönlitterära verken förmedlar idéer och känslor samt sätter dessa verk och författarskap i relation till förhållanden och idéströmningar i samhället.	översiktligt redogöra för talarens eller författarens disposition och attityder till innehållet Redogöra för innehållet och den grundläggande berättarstrukturen i skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider, och dessutom ge exempel på några centrala teman och motiv samt diskuterar dessa utförligt.
Sv/Sva3				
Litteratur	Fördjupad, textnära litterär analys av ett tema, en genre eller ett författarskap. I analysen använder eleven med viss säkerhet litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg samt ger	Eleven kan översiktligt redogöra för innehåll, tema, motiv och berättartekniska grepp i längre skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider.	Fördjupad, utförlig, träffsäker och nyanserad textnära litterär analys av ett tema, en genre eller ett författarskap ur flera perspektiv. I analysen använder eleven med säkerhet	Eleven kan utförligt redogöra för innehåll, tema, motiv och berättartekniska grepp i längre skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider.

	stöd för sin tolkning genom belägg från texterna.		litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg samt ger stöd för sin tolkning genom väl valda belägg från texterna.	
--	---	--	--	--

Vetenskapligt skrivande är centralt i Sv/Sva 3 men med olika fokus. För att få E i Sv 3 ska eleven ”med viss säkerhet samla, sovra och sammanställa stora mängder information från olika källor och kan med utgångspunkt från detta skriva texter av vetenskaplig karaktär”. För att få betyget E i Sva 3 kan eleven ”skriva texter av vetenskaplig karaktär som till viss del är anpassade till ämne, texttyp, mottagare och situation/.../ översiktligt redogöra för det huvudsakliga innehållet i texter av vetenskaplig karaktär och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel”. I Sv 3 ska alltså eleven kunna samla ihop stor mängd information och därefter skriva text av vetenskaplig karaktär, men i kunskapskraven för Sva 3 är det inte tydligt betonat att eleven ska kunna samla ”stor mängd information” och utifrån den skriva text av vetenskaplig karaktär.

5.2. Diskursiv praktik - Mål och kunskapskrav i relation till det nationella provet.

I undervisningen av svenska som andraspråk och SFI utgår bedömningen från två olika kunskaper, den praktiska och den receptiva, uppdelade i fyra aspekter; tala, skriva, läsa, höra. Dessa delas sedan upp i ytterligare var för sig. Tala och höra delas in i diskussion, framställning, reflektion, information och argumentation. Skriva och läsa delas in i informerande, utredande, argumenterande och berättande texter. I ämnesplanerna finns ett avsnitt för varje kurs som berättar vad kursen ska behandla, det centrala innehållet. Detta är kopplat till syfte och kunskapskrav (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b). I kommentarerna till ämnet Sva står det att det finns:

/.../en tydlig koppling mellan målen och kunskapskraven.
Kunskapskraven uttrycker med vilken kvalitet eleven visar sitt kunnande i förhållande till målen./.../Däremot är det inte så att

varje mål motsvaras av ett stycke i kunskapskraven. Ett stycke i kunskapskraven kan lika gärna relatera till flera mål som till ett mål (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b).

I bilaga 1 har jag ställt upp mål, centralt innehåll och kunskapskrav för E i tabellform för kurserna Sva 1 och Sva 3 samt Sv 1 och Sv 3. För att visa vad som inte ingår i målen men som ändå tas upp i centralt innehåll och kunskapskraven är dessa delar kursiva. I kursplanen Sva 1 ska kursen enligt det centrala innehållet och kunskapskraven behandla och bedöma muntliga framställningar. Detta är inte uttryckt under syfte eller mål, men det är det däremot i kursen Sv 1. Där står det i målen: ”/.../ att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen/.../”. I målen för Sva 1 står det ”/.../ att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare”. Detta torde betyda att målen med undervisningen är kommunikationssituationen, inte det muntliga framförandet. Trots det står det i kunskapskraven att ”eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa”. Här hänger alltså kunskapskraven och det centrala innehållet inte ihop med målen. För att stärka detta ytterligare kan exempel från Sv och Sva jämföras där det i mål för Sv står att eleven ska kunna ”delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner”. Detta står inte formulerat alls i målen för Sva. I kunskapskraven för E i Sv 1 står det att eleven ska kunna delta i förberedda samtal och diskussioner /.../ med viss säkerhet, för betyget A ska eleven kunna göra det på ett nyanserat sätt med säkerhet. Trots att det inte står i målen att eleven i Sva 1 ska kunna hålla muntliga framställningar så står det i kunskapskraven i Sva 1 att ”eleven kan göra muntliga presentationer som är lätta att följa”, i Sva 2 ”/.../ göra muntliga anföranden som är väldisponerade och där budskapet framgår tydligt”, samt i Sva 3 ”/.../ muntliga anföranden som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt och olika ståndpunkter utvecklas med stöd av exempel och argument”.

Vidare används formuleringen *reflektera* frekvent i Sva. Enligt SO betyder reflektera att man *noga tänker igenom, begrundar, och funderar*. I målen för Sva dyker det upp 4 gånger, och i målen för Sv 3 gånger. Detta i relation till hur många mål vardera kursen har. I Sva är alltså en stor del av målen, nära hälften, att fundera

över och begrunda olika saker som till exempel ”texter av olika slag”, ”skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen”, och ”Språkanvändning och attityder till olika språkbruk”.

De nationella proven i Sv/Sva utgår enligt provkonstruktören från målen i de båda ämnena.

Provet prövar så långt det är möjligt hur eleven uppnått de mål som ämnesplanen tar upp under rubriken ”Ämnets syfte” och som ingår i kurserna svenska 1 och svenska som andraspråk 1. Provets innehåll följer ämnesplanernas centrala innehåll, medan provets betygsnivåer utgår från kunskapskraven, så som de är formulerade i ämnesplanerna/.../ Det innebär för ämnet svenska att de tre första målen prövas, och för ämnet svenska som andraspråk att uppfyllelsen av de två första målen prövas medan mål 3 och 4 prövas i viss utsträckning. Vidare prövar kursprovet hur eleven läser, återger och kommenterar olika typer av text. Dessa förmågor beskrivs i mål 4 och 7 i ämnet svenska, och i mål 5 och 6 i ämnet svenska som andraspråk. Slutligen prövar provet i viss utsträckning de förmågor till kritisk läsning som ingår i mål 6 i ämnet svenska respektive i mål 3 och 4 i ämnet svenska som andraspråk (Uppsala universitet, Lärarinformation, Kursprov svenska, svenska som andraspråk 1 2015, 2018, ss. 12-13).

Mål 1 och 2 i Sva är ”Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare/.../ Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget”. Mål 3 och 4 som provet delvis testar är ”Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, det vill säga. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar/.../ Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk”. Mål 5 och 6 i Sva innebär att eleven ska utveckla ”Förmåga att läsa och reflektera över texter av olika slag/.../ Förmåga att läsa och reflektera över

skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen” (Skolverket, Ämne-Svenska som andraspråk, 2018b)

De nationella proven i Sv 1 och Sva 1 är i princip likadana för båda ämnena. I delprov A som är muntlig framställning inför publik (klassen/gruppen) ska de som följer ämnesplanen för Sv använda presentationstekniska hjälpmedel vilket Sva inte behöver. I delprov B, som är ett läsförståelsetest där eleverna ska läsa ett antal texter och svara på frågor till dessa, skiljer det sig litet åt mellan Sv och Sva 1 där de som går Sv har 22 frågor varav två enbart för Sv, medan Sva har 21 frågor varav 1 enbart för Sva. De resterande frågorna i provet är identiska för båda ämnena. De elever som går Sva har dessutom 180 minuter på sig på delprov B medan de som går Sv har 120 minuter på sig. Vad gäller delprov C, skriftlig framställning, har eleverna från båda ämnena samma uppgift och lika lång tid på sig att bli färdiga. Texthäftet som provet utgår från är samma i båda ämnena och innehåller 6 texter av olika karaktär och olika längd. Eleverna får inte ut häftet före provet utan första genomläsningen sker under delprov B. Genomförandet ska vara samma i båda ämnena och särskilda anpassningar får endast genomföras för elever med funktionsnedsättning vilket beslutas av rektor.

Provet i Sv/Sva 3 är exakt samma i båda ämnena men bedömningsmatriserna skiljer sig åt. Provet består av två delar; delprov A som är skriftlig framställning och delprov B som är muntlig framställning. De båda ämnenas prov utgår från samma texthäfte som eleverna även får lov ta med sig hem under förberedelserna inför provet.

I de bedömningsmatriser som läraren ska följa då denne bedömer de nationella proven finns det en del skillnader mellan ämnena men överlag är bedömningsmatriserna väldigt lika. I tabell 16 är matriserna med kraven för betyget E uppställda bredvid varandra i delproven A och C i Sv/Sva 1. I tabell 17 är matriserna med kraven för betyget E i kursprovet för Sv/Sva 3 A och C uppställda bredvid varandra. Det som är skrivet i kursiv stil (min ändring) är de skillnader som finns i matriserna mellan de två ämnena.

Tabell 15 Sv/Sva1 Bedömningsmatris nationellt prov del A och C i Sv/Sva 1 för betyget E.

A	Innehåll	Disposition och	Språk och stil	Framförande
---	----------	-----------------	----------------	-------------

		sammanhang		
Sv	Eleven presenterar en aspekt av temat I andras ögon. Eleven uttrycker någon egen tanke om sitt ämne, t.ex. en värdering, en egen åsikt eller en egen erfarenhet.	Anförandet är sammanhängande och begripligt. Anförandet är någorlunda anpassat till det givna tidsomfånget om 4 minuter (dvs. ca 3 min. eller mer).	Språket är begripligt, dvs. sådant att åhörarna kan förstå anförandets innehåll utan alltför stor ansträngning	Framförandet <i>sker med viss säkerhet. Det presentationstekniska hjälpmedlet hanteras så att informationen i stort sett når fram.</i> Helhetsbedömning: Eleven följer instruktionen. Anförandet är till viss del anpassat till kommunikations situationens syfte och mottagare, dvs. <i>innehåll, form och framförande är sådana att</i> anförandet utgör ett acceptabelt bidrag till klassens temabearbetning.
Sva	Eleven presenterar en aspekt av temat I andras ögon. Eleven uttrycker någon egen tanke om sitt ämne, t.ex. en värdering, en egen åsikt eller en egen erfarenhet	Anförandet är sammanhängande och <i>lätt att följa</i> . Anförandet är någorlunda anpassat till det givna tidsomfånget om 4 minuter (dvs. ca 3 min. eller mer).	<i>Kommunikationen hindras inte av språket annat än i undantagsfall. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är oftast tillräckligt goda för att anförandets innehåll ska nå fram till åhörarna</i>	Framförandet är sådant att informationen i stort sett når fram. Helhetsbedömning: Eleven följer instruktionen och <i>håller ett begripligt, informativt anförande inom valt tema.</i> Anförandet är till viss del anpassat till kommunikations situationens syfte och mottagare, och utgör därmed ett acceptabelt bidrag till klassens temabearbetning.
C	Innehåll och kritisk läsning	Disposition och sammanhang	Språk och stil	Helhetsbedömning
Sv	Eleven resonerar kring varför muntliga presentationer kan upplevas som obehagliga och diskuterar hur talängslan kan arbetas bort. Eleven presenterar något från Letmarks artikel. I sin text skiljer	Texten är sammanhängande och begriplig, t.ex. genom referensbindning och enkla sammanhangssignaler. Omfånget är till viss del anpassat till situationen, dvs. texten är inte alltför kort	Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, t.ex. i fråga om meningsbyggnad, stavning och skiljetecken	Textens innehåll och form är till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten fungerar efter viss bearbetning som ett självbärande inlägg i skoltidningen.

	eleven på egna och andras tankar. Källhänvisningar finns om än inte helt fullständiga			
Sva	Eleven resonerar kring varför muntliga presentationer kan upplevas som obehagliga och diskuterar hur talängslan kan arbetas bort. Eleven presenterar något från Letmarks artikel. I sin text skiljer eleven på egna och andras tankar. Källhänvisningar finns om än inte helt fullständiga	Texten är sammanhängande och begriplig, t.ex. genom referensbindning och enkla sammanhangssignaler. Omfånget är till viss del anpassat till situationen, dvs. texten är inte alltför kort	<i>Läsaren kan förstå innehållet utan alltför stor ansträngning, även om språket på vissa ställen kan vara oklart.</i> Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, t.ex. i fråga om meningsbyggnad, stavning och skiljetecken.	<i>Språket är begripligt.</i> Textens innehåll är till viss del anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Texten fungerar efter viss bearbetning som ett självbärande inlägg i skoltidningen.

De flesta skillnader mellan ämnena är i den muntliga framställningen där språket bedöms olika. Dock är det samma krav på innehåll och i stort sett samma krav på disposition, detta trots att det inte står i målen att eleverna i Sva ska kunna hålla ett muntligt anförande. Provkonstruktörerna verkar här utgå från de kunskapskrav som finns i Sv där eleven ska kunna hålla muntliga framträdanden och förbereda samtal, samt de 3 första målen i Sv som togs upp i lärarinformationen, alltså mål 1–3 i ämnet Sv. I Sva 1 finns visserligen kunskapskrav på att elev ska kunna ”göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa” men detta krav knyter inte an till något av målen i Sva. Formuleringen delprov A under *innehåll*, är tydligt hämtad från kunskapskraven i Sv1 där ”eleven kan/.../ muntligt förmedla tankar och åsikter/.../”. I Sva 1 finns inte denna formulering utan eleven ska kunna ”samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete”. Här finns inget krav på att frambära en åsikt eller egen tanke om ämnet.

Vidare syns det endast en marginell skillnad i matriserna för den skriftliga framställningen och den skillnaden gäller begripligheten i språket. Eleven ska kunna skriva sammanhängande och begripligt med referensbindning, sammanhangssignaler och även följa skriftspråkliga normer för språkriktighet i fråga om stavning, meningsbyggnad och skiljetecken. I målen för Sva står det att eleven ska få

kunskaper om svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, men det står inget om vilka färdigheter eleven ska få i detta. Det återfinns först i kunskapskraven där det står att:

Eleven kan skriva olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt goda för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall/.../ (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b)

I kunskapskraven för Sv 1 däremot står skriftspråkets normer nämnt, att eleven ska i huvudsak kunna följa skriftspråkets normer för språkriktighet, likadant som det är formulerat i det nationella provet. Vidare bedöms i den skriftliga delen även elevens refererande och källhänvisande vilket återfinns till viss del i målen, men inte i kunskapskraven. Detta finns däremot med i både kursmål och kunskapskrav i Sv där det för betyget E i Sv1 krävs att eleven ”värderar och granskar /.../ med viss säkerhet källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik”.

Tabell 16 Sv/Sva3 Bedömningsmatris nationellt prov del A och B i Sv/Sva3

A	Innehåll och källhantering	Disposition och sammanhang	Språk och stil	Helhetsbedömning
Sv	Textens innehåll är till viss del anpassat till situationen och den vetenskapliga texttypen. Detta innebär följande: – Texten innehåller en presentation av frågeställningen. – Texten innehåller en <i>rimlig</i> beskrivning. <i>Beskrivningen är en med viss säkerhet utförd sammanfattning av flera relevanta källor från texthäftet.</i> – Texten innehåller	Texten har en tydlig disposition med inledning och avslutning samt fungerande textbindning. Texten är på ett rimligt sätt indelad i stycken	<i>Språket följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Språket är varierat och innehåller goda formuleringar.</i> Stilen är till viss del anpassad till den vetenskapliga texttypen.	Texten är till viss del anpassad till syfte, mottagare och kommunikations situation. Den är ett pm om frågeställningen som <i>till viss del kan fylla</i> syftet att informera och intressera kurskamraterna

	<p>slutsatser / en jämförelse som delvis bygger på textreferaten.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Texten utmärks delvis av objektiv saklighet. – Eleven tillämpar regler för citat- och referatteknik 			
Sva	<p>Textens innehåll är till viss del anpassat till situationen och den vetenskapliga texttypen. Detta innebär följande:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Texten innehåller en presentation av frågeställningen. – Texten innehåller en <i>översiktlig</i> beskrivning. Beskrivningen bygger på flera källor från texthäftet. – Texten innehåller slutsatser/ en jämförelse som delvis bygger på textreferaten. – Texten utmärks delvis av objektiv saklighet. – Eleven tillämpar regler för citat- och referatteknik. 	<p>Texten har en tydlig disposition med inledning och avslutning samt fungerande textbindning. Texten är på ett rimligt sätt indelad i stycken</p>	<p><i>Språket begränsar endast i undantagsfall kommunikationen.</i> Stilen är till viss del anpassad till den vetenskapliga texttypen .</p>	<p>Texten är till viss del anpassad till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Den är ett pm om frågeställningen som <i>till viss del fyller</i> syftet att informera och intressera kurskamraterna</p>
B	Innehåll	Disposition och sammanhang	Språk och stil	Framförande
Sv	<p>Eleven formulerar en tes inom temat och <i>ger välgrundade argument till stöd för den</i></p>	<p>Anförandet har inledning, tes, argument och avslutning. Anförandet är anpassat till det givna tidsomfånget, dvs. ca 3–7 min.</p>	<p><i>Språket är anpassat till situationen, dvs. relativt ledigt men ändå tillräckligt formellt för ett anförande.</i></p>	<p><i>Framförandet sker med viss säkerhet.</i> Eleven etablerar viss åhörarkontakt med hjälp av röst, blick och övrigt kroppsspråk. Ev. presentationstekniskt hjälpmedel <i>hanteras så att informationen når fram</i> Helhetsbedömning Eleven använder med viss säkerhet retoriska verktygsmedel såsom ethos, logos och pathos.</p>

				Anförandet är anpassat till kommunikationssituationens syfte att övertyga åhörarna i en fråga inom temat
Sva	Eleven formulerar en tes inom temat och <i>tesen stöds av exempel och argument.</i>	Anförandet har inledning, tes, argument och avslutning. Anförandet är anpassat till det givna tidsomfånget dvs. ca 3–7 min.	<i>Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen begränsar kommunikationen endast i undantagsfall</i>	Eleven etablerar viss åhörarkontakt med hjälp av röst, blick och övrigt kroppsspråk. Ev. presentationstekniskt hjälpmedel används <i>på ett relevant sätt.</i> Helhetsbedömning Eleven använder på ett enkelt och relevant sätt retoriska grepp såsom ethos, logos och pathos. Anförandet är <i>till viss del</i> anpassat till kommunikationssituationens syfte att övertyga åhörarna i en fråga inom temat.

I målen för Sv står det som tidigare skrivits att eleven ska få kunskaper om den retoriska arbetsprocessen och till retoriken hör begreppen ethos, logos och pathos, men detta finns inte med i målen för Sva. Elever som läser Sv ska utveckla förmåga att tala inför andra, men i Sva är kommunikationen central. Trots detta är kunskapskraven i det nationella provet för Sv/Sva 3 mycket lika. De skillnader som finns är anpassningar till språkliga brister samt till säkerheten att tala inför grupp (se tabell 17).

5.3. Social praktik-Tid och studiegång i relation till centralt innehåll.

Det centrala innehållet är den del som bestämmer vad som ska tas upp i kurserna. I bilaga 2 är det centrala innehållet i vardera kursen av Sva uppställt bredvid det centrala innehållet i vardera kursen i Sv. I Sva 1 är det centrala innehållet uppdelat i 8 punkter, i Sva 2 och Sva3 i 7 punkter vardera. Kurserna är på 100 p vardera vilket innebär att en elev som väljer att läsa på 100% har 5 veckor på sig att dels hinna gå igenom det centrala innehållet, dels processa språket så pass att hen klarar

kunskapskraven. Skolverket tar varje år fram statistik över antal elever som genomför och klarar nationella prov i svenska som andraspråk på gymnasienivå på komvux. Hur fördelningen såg ut 2016 visar tabell 18. Här ser man att en hög andel inte klarar provet. I Sva1 är det 18% som inte klarar det nationella provet och störst andel får ett E. För att få E kan en av provdelarna vara F. Ser man på kursbetygen samma år (tabell 19) ser fördelningen liknande ut. Nästan en elev av fem går ut med ett F i betyg i Sva 1. Jämför man med Sv framgår det att betydligt fler av de eleverna klarar nationella provet. Endast 5 % fick F i Sv 1 och 9 % i Sv3 (se tabell 20).

Tabell 17 Resultat på nationella prov i svenska som andraspråk på gymnasienivå på komvux 2016, riksnivå (skolverket, 2017)

		Antal elever med provbetyg	Betygsfördelning i %					
			A	B	C	D	E	F
Svenska som andraspråk 1	Totalt	6909	2	7	18	24	32	18
	Kvinnor	4467	2	8	18	24	30	17
	män	2442	1	4	17	24	34	19
Svenska som andraspråk 3	Totalt	3498	6	14	22	23	22	13
	Kvinnor	2374	7	15	22	22	22	11
	män	1124	5	12	21	23	24	15

Tabell 18 Betygsfördelning för kursdeltagare kalenderåren 2012–2016 på kurser med kursplaner som gäller från och med 1 juli 2012 (Skolverket, 2017)

		Antal elever med betyg	Betygsfördelning i %					
			A	B	C	D	E	F
Svenska som andraspråk 1	Totalt	12 314	3,1	9,9	19,9	21,8	25,4	19,8
Svenska som andraspråk 2	Totalt	8 613	6,0	14,9	26,0	21,8	16,9	14,4
Svenska som andraspråk 3	Totalt	6 719	7,9	16,3	24,3	18,8	16,8	15,9

Tabell 19 Resultat på nationella prov i svenska på gymnasienivå på komvux 2016, riksnivå (skolverket, 2017)

		Antal elever med provbetyg	Betygsfördelning%					
			A	B	C	D	E	F
Svenska 1	Totalt	1353	3	15	29	26	22	5
	Kvinnor	768	4	17	28	25	22	4
	män	585	3	12	31	27	21	6
Svenska 3	Totalt	1951	7	16	23	23	22	9
	Kvinnor	1078	8	18	24	22	20	7
	män	873	5	14	22	24	24	12

			Betygsfördelning %					
			A	B	C	D	E	F
Svenska 1	Totalt	75 722	9,5	17.2	28.3	22.8	21.7	0.6
Svenska 2	Totalt	66 083	13.8	19.2	27.7	20.1	19.0	2.3
Svenska 3	Totalt	61 783	14.8	19.0	23.7	19.2	18.9	4.4

Antalet lektionstimmar som ingår i en 100 p kurs väljs av varje skola, men heltidsstudier för eleven innebär 20 p/v,(där en poäng räknas som en timmes studier). Dessa behöver inte alla vara lektionstimmar utan en del kan vara förlagda

på studiehallstid eller hemstudier (läxor). I alla tre kurserna är en stor del muntlig och skriftlig produktion. I Sva 1 ska eleven:

"/../delta i samtal och diskussioner, där *språk, innehåll och disposition* anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument" (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b).

Ett genomförande av detta kräver förberedelser och struktur. Eleverna behöver veta hur dispositionen ska se ut i de olika diskussionerna och samtalen samt ha förberett ämnet för att kunna argumentera. De ska också använda digitala verktyg vilket kräver både förberedelser och undervisning i hur man använder dessa. Eftersom alla elever har olika förståelse för hur man använder digitala verktyg tar det olika lång tid för dem att lära sig använda dessa och det påverkar hur lång tid det finns för övrigt innehåll i kursen. I Sva 2 ska eleven utföra:

Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter.
Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt utredande och argumenterande texter.
Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor.
(Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b)

Eleverna ska här lära sig att skriva objektiva texter av utredande slag. Det ligger på en hög kognitiv nivå och är situationsoberoende eftersom texterna ska vara objektiva. Enligt Cummins fyrfältsmodell (Abrahamsson & Bergman, 2005) tar det ungefär 5–7 år att nå denna nivå och de elever som varit i Sverige en kortare tid får svårt att hinna nå den språkliga komplexiteten som krävs för att kunna skriva utredande texter och vetenskapliga formuleringar.

6. Diskussion

6.1. Ämnenas likvärdighet

Ämnena ska vara både likvärdiga och jämbördiga och ger samma behörighet till högskola och universitet och delar nationella kursprov. Enligt skolverkets kommentarer till kursplanen är dessa två ämnen mer olika idag än vad de var innan 2011 kom (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b). Att närläsa och jämföra dessa två ämnen ger en något kluven bild av ämnena då de strävar mot att vara likvärdiga i många formuleringar, men där syftena inte är lika, vilket är naturligt då det handlar om två olika ämnen. Economou (2013) menar att ämnet Sva är underordnat ämnet Sv och hon menar att ämnet Sv fokuserar på demokratiaspekter och personlig utveckling medan Sva handlar om att tillägna sig språket (Economou, 2013:49). Mitt resultat i undersökningen visar på två helt olika ämnen med helt olika syfte och mål som har försökts göras likvärdiga genom att ge Sva kunskapskrav som inte anknyter till ämnets mål utan till viss del liknar de som finns i Sv. Genom att även utgå från kunskapskraven från framförallt Sv och utforma uppgifter identiska i båda ämnena och enbart förändra bedömningen gällande språket och den språkliga säkerheten anses de nationella proven pröva kunskaperna i alla mål utom de som har med språklig variation att göra. Provmaterialet ska bedömas utifrån kunskapskraven men utgår enligt lärarinformationen från det centrala innehållet i kurserna. I bilaga 1 kan man se att det centrala innehållet tar upp delar som inte ingår i målen för ämnet Sva men som finns i ämnet Sv, exempelvis disposition, retorik och förmåga att övertyga en publik vid muntliga framställningar. De nationella proven ska enligt skolverket utformas utifrån varje egen kursplan och ämnesplan:

Proven konstrueras utifrån analyser av läroplan, ämnes- och kursplaner. All bedömning ska vara valid (giltig och trovärdig). Det här innebär att den ska pröva rätt saker och göra det på ett sådant sätt att resultaten blir så informativa och användbara som möjligt. De nationella proven ska täcka så stora delar av kursplanen som

möjligt, även om de av praktiska skäl inte kan göras så omfattande att allt finns med (Skolverket, Nationella prov, 2018d).

Trots detta har det nationella provet i svenska som andraspråk utformats tillsammans med ämnet svenska trots att ämnena har helt olika mål och är två olika ämnen. En lösning på detta är att låta ämnena få helt egna prov anpassade till vardera ämne.

I Sv ska eleven utveckla 12 olika områden medan en elev i Sva endast ska utveckla 5 st. I Sva behöver eleven i syftesbeskrivningen inte utveckla några förmågor medan en elev som läser ämnet Sv ska utveckla flera. Detta i sin tur kan ge en bild av att Sv innehåller mer kunskap än Sva, men andraspråksutveckling handlar om att utveckla förmågor i språket (Hammarberg, 2013) snarare än om kunskaper om språket, vilket gör att ämnesplanen borde passa in på den grupp elever som den är tänkt till så länge syftet anknyts till kunskapskraven. Detta då kunskapskraven så som jag visat i analysen inte går att koppla till alla mål för ämnet (se bilaga 1).

Ett begrepp som genomsyrar hela ämnesplanen i svenska som andraspråk är *kommunikation*. Eleven ska få färdigheter i att få fram ett budskap i olika kommunikativa situationer. Hammarberg (2013) sammanfattar Dell Hymes begrepp för språklig kunskap och färdighet till just *kommunikativ kompetens* och menar att detta begrepp utvecklar Chomskys språkkompetensbegrepp eftersom det inte fokuserar enbart på den grammatiska färdigheten utan även till hur språket används (Hammarberg, 2013:37ff). Ingenstans i ämnesplanen står det att eleverna ska få färdigheter i grammatik, men de ska få kunskap om det svenska språkets uppbyggnad, och i kunskapskraven finns i princip ingen stegring i kvalité av grammatiska färdigheter beskrivet mellan betyget E i Sva 1 och betyget E i Sva 3. I praktiken sker dock en stegring i kvalitéer i både ordförråd och grammatik då texterna som ska formuleras kräver ett större ordförråd i Sva 3 än i Sva 1 då dessa ska skrivas objektivt och med vetenskaplig karaktär.

I syftesbeskrivningen för Sva ska eleverna få möjlighet att utveckla ”ett varierat och nyanserat språk” medan det i syftesbeskrivningen i Sv står att eleven ska få utveckla ”sådana kunskaper om muntlig och skriftlig kommunikation som behövs i arbetsliv och studier”. Någon vidare förklaring vad man menar med ett varierat och

nyanserat språk finns inte. Hur varierat behöver det vara? Vad anser man är ett varierat språk? Är det ordförrådet eller meningsbyggnaden som ska vara varierad? Likaså förklaras inte vidare vad som anses vara ett nyanserat språk och formuleringen återfinns inte alls i målen för Sv.

En del mål är likvärdiga i Sv och Sva, men är de verkligen jämbördiga? Ett av målen i Sva är: "Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen". Ett liknande mål i Sv är: "Förmåga att läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer författade av såväl kvinnor som män samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa". Skönlitteratur i olika former kan här innebära noveller och romaner, antologier och dikter, men det kan också innebära lättlästa böcker eller texter. Det står inte heller preciserat att det ska vara litteratur skrivna av båda könen eller från olika epoker. I Sv står det att skönlitteraturen ska komma från olika kulturer, men inget om olika delar av världen så som det står i Sva. Varför är dessa mål olika formulerade? Economou (2013) kommenterar också skillnaden i mål mellan ämnena gällande skönlitterär läsning och menar att elever som läser Sv får ett stort utrymme för att analysera och tolka texter utifrån komposition, tema, etcetera. Detta skulle enligt Economou (2013) behövas även på Sva. Hon menar att målen för läsning borde vara samma för båda ämnena eftersom alla elever behöver träna på den analytiska förmågan (Economou, 2013:51).

Litteraturhistoria tar inte lika mycket plats i Sva som i Sv, men det torde vara lika viktigt i Sva att läsa litteratur författad av både kvinnor och män som det är i Sv, och lika viktigt i Sv att läsa litteratur från olika delar av världen som det är i Sva. Litteratur från olika kulturer kan innebära till exempel samisk och romsk litteratur, medan litteratur från olika delar av världen kan innebära västerländsk litteratur eller litteratur från nobelpristagare. Det kan vara så att intentionen är att elever med sva också ska läsa litteratur från sina eller sina föräldrars hemländer, men det framgår inte tydligt. Även om så är fallet bör elever med svenska som modersmål också få tillgång till världsvid litteratur. Att litteraturhistoria inte tar så stor plats i Sva anser Economou (2013) vara logiskt eftersom Sva fokuserar på språkinläring. Däremot förutsätter Economou (2013) att elever på gymnasienivå har lärt sig det mest

centrala ordförrådet och utgår från att de enspråkiga eleverna och de som läser Sva har ungefär likvärdigt ämnesrelaterat ordförråd. Hon poängterar dock att det beror på hur länge eleven varit i Sverige (Economou, 2013:51) men där finns det en skillnad mellan gymnasieskolan som Economou (2013) utgår ifrån och vuxenutbildningen som denna studien fokuserar på. Elever som har läst ungefär samma typ av texter under hela sin utbildning kan läsa denna typ förhållandevis obehindrat. Skönlitterära texter innehåller högre frekventa och vardagliga ord, men också en rad adjektiv som inte är lika vanliga vilket kan försvåra läsningen (Enström, 2013:172–173). Är eleven dessutom inte van att läsa skönlitterära texter torde läsningen försvåras ytterligare. Jag har upplevt i mina grupper elever som aldrig läst skönlitteratur på sitt modersmål och som därför inte heller vill läsa skönlitteratur på svenska.

Begreppet *kunskaper* återkommer fler gånger i Sv än i Sva. Det nämns 6 gånger i Sv men bara 2 gånger i Sva. De kunskaper man ska få i Sva gäller svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer (om hur ord, fraser och satser är uppbyggda och om hur de samspelar) samt språklig variation. Här ska eleverna alltså få kunskaper om grammatik, språkriktighet, språkliga normer och språklig variation men det krävs inga färdigheter i det. Trots detta ingår det i det nationella provet att eleven ”följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, t.ex. i fråga om meningsbyggnad, stavning och skiljetecken” för att få ett E. I Sv ska eleven också få kunskaper om retoriska arbetsprocessen, att kunna sätta in centrala skönlitterära verk och författarskap i ett sammanhang, om genrer och berättartekniska och stilistiska drag och kunna utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang. Inget av detta finns i målen för Sva. Där är det formulerat att eleven ska utveckla förmågor att reflektera över texter av olika slag, och där ingår skönlitteratur.

Fokus i målen på Sva ligger på kommunikation och språkutveckling, i Sv ligger fokus på språkstilar, genrer och litteraturkunskap. Det är inte mycket produktion som nämns i målen för Sva endast 2st, medan det i målen för Sv i 6 st mål tas upp något produktivt. I Sva ska eleven reflektera i 4 mål av 8 och i Sv ska eleven reflektera i 3 av 9 mål. Hälften av målen i Sva ska alltså uppfyllas genom att eleven

funderar på olika saker medan en stor del av målen i Sv ska uppfyllas genom att eleven producerar.

Målen i Sva är mer öppna för tolkning än vad målen i Sv är. Förmåga att kommunicera, kan innebära allt från enkelt tal till väldisponerade muntliga framställningar där budskapet når fram på ett tydligt sätt. Att anpassa språket till syfte, situation och mottagare är också en formulering som öppnar upp för tolkning. Tittar man sedan på målen i relation till kunskapskraven, så som i bilaga 1 ser man att en del kunskapskrav inte alls knyter an till målen men går att knyta till mål i Sv. Till exempel ska en elev i Sva för att få ett E kunna ”med viss säkerhet använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion”. I Sva finns inte detta mål men i målen för Sv står det: ”Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt ”producera egna texter med utgångspunkt i det lästa”. Detta tolkar jag som att man använt sig av målen i Sv för att lägga in kunskapskrav i Sva för att få en likvärdighet i bedömningen. Detta fenomen visar sig även vid bedömningen av muntlig framställning, framförallt i kursen Sva 3. Där står det i kunskapskraven att eleven ska kunna göra muntliga framföranden som är väldisponerade samt att kunna använda retoriska grepp på ett relevant sätt. I målen för Sv står ”förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang”, och i målen för Sva står: ”förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare”. Man kan tolka målet för muntlig produktion i Sva till att innefatta retoriska grepp i Sva 3, men man kan också fundera över varför det inte formulerats mål i Sva som liknar målen i Sv mer om kunskapskraven ska vara likvärdiga kunskapskraven i Sv.

Kunskaper om den muntliga produktionen skiljer sig åt mellan ämnena. I Sv är det tydligt uttalat att eleverna ska få kunskaper om den retoriska arbetsprocessen men i Sva står inget om retorik. Detta är något som Economou (2013) också reagerat på då hon skriver att den retoriska arbetsprocessen också borde ingå som ett stöd för elever som läser Sva (Economou, 2013:55). Min tolkning av varför den retoriska arbetsprocessen inte nämns i ämnesplanen för Sva är att det enligt syftet i Sva inte ingår att kunna hålla muntliga anföranden utan att detta kunskapskrav kommit dit för att stärka likvärdigheten mellan ämnena.

6.2. Maktförhållandena och jämbördigheten.

Ämnen i sig är olika i förhållande till syfte och mål, men sedan finns det en likhet vid kunskapskravens formuleringar och det nationella provets utförande mellan ämnena vilket kan tolkas som att ämnena ska anses vara likvärdiga. Eftersom båda ämnena är högskoleförberedande i de två sista kurserna har skolverket valt att sätta likvärdiga krav på de sista kurserna istället för att se de båda ämnena som olika ämnen. Kunskapskraven blir i slutändan underordnade ämnet Sv då de innehåller samma krav med inte samma kvalitéer (ex gällande referat och citatteknik), men där det nationella provet inte tar hänsyn till dessa skillnader.

Meningen med att Sv och Sva ska ge grundläggande behörighet till högskola är att elever som läser Sva ska få samma möjligheter att läsa vidare på universitet som de som läser ämnet Sv. Det är ett sätt att inkludera istället för att exkludera men frågan om tillgång till vidare studier ligger inte enbart i att få ett betyg utan snarare att ha samma förutsättningar oavsett ursprung och modersmål. Å ena sidan, om inte kunskapsnivån i ämnena ligger lika spelar det ingen roll om en elev blivit godkänd i ämnet eftersom nivån kanske ändå inte når upp till det som krävs för vidare studier. Å andra sidan, om man höjer nivån till att bli lika hög som för de som har svenska som modersmål exkluderas en grupp elever som inte får samma tillgång till vidareutbildning som andra och detta skapar en obalans i makt. Janks (2010) kallar detta för "access paradox". Hon tar vidare upp mångfald, att olika personer med olika bakgrund läser och tolkar olika och har olika förförståelse och att detta kan leda till exkludering (Janks, 2010:24). Ett exempel på detta är det nationella provet i svenska där eleverna ska läsa olika texter som är anpassade till elever med svenska som modersmål eller som har bott i Sverige under väldigt lång tid. Det kan handla om texter som är fulla av metaforer eller ämnen som är fullständigt främmande för en elev som bott i Sverige i endas två tre år så som texten "Sopdykarna kan leva gott på vårt överflöd" (Lindman, 2011) från det nationella provet jag använt i denna undersökning. Där ska eleverna läsa en text som handlar om människor som av hållbarhetsskäl och trend letar mat som fortfarande går att äta i soptunnor runt mataffärer och restauranger men som av vissa lästes med en förförståelse från länder där de som letar i soptunnorna efter mat är de som är allra fattigast.

Ämnet svenska är tydligt enspråkigt profilerat. Eleverna behöver inte reflektera över sitt eller sina modersmål, och enspråkighetsprofilen är tydligt tillhörande ett majoritetssamhälle. Eleverna ska använda skönlitteratur, film och annan media för att nå självinsikt och förstå andra människors livsvillkor och föreställningsvärldar. Inte någonstans i ämnesplanen ska eleverna reflektera över svenskans position som majoritetsspråk. Det närmaste är målet att eleverna ska få ”kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung. Förmåga att reflektera över olika former av språklig variation”. Det står inte uttalat att eleverna ska reflektera över minoritets- och majoritetsspråk och hur dessa förhåller sig till varandra. I Sv 2 står det i det i det centrala innehållet om ”språkförhållandena i Sverige och övriga Norden, till exempel språklagstiftning, minoritetsspråk och dialekter”. Det är alltså bara ett exempel att man som lärare kan ta upp minoritetsspråk och språklagstiftning. Det står heller ingenting om utifrån vilket perspektiv detta ska behandlas. Om eleverna får möjlighet att diskutera inkludering och exkludering i relation till språk och makt så blir de också mer öppna för förändringar och får vidgade perspektiv. Detta skapar också en större förståelse och acceptans kring olika människors sätt att använda språket (Janks, 2010:25).

Trots att svenskan är i majoritet i Sverige belyser man inte den positionen i ämnesplanen för svenska vilket gör att elever som läser Sv inte aktivt fostras till att ifrågasätta maktförhållandena mellan majoritets- och minoritetsspråk. Elever som växer upp i en kontext där dessa förhållanden inte belyses får också en uppfattning om att de inte är viktiga. Som Janks skriver: ”The more natural this way of being feels, the less visible is it to us” (Janks, 2010:55). I ämnesplanen för Sva ska eleverna reflektera över makt och språkens status vilket kommer att få dem att se hierarkin mellan majoritetsspråk och minoritetsspråk, men så länge elever med svenska som modersmål inte behöver reflektera över sitt eget språks maktposition så lägger regeringen (genom ämnesplanens utformande) problemet att ägas av minoriteterna själva att lösa utan stöd från majoritetsgruppen som är den som har makten. Hade formuleringarna i ämnesplanen i Sv också innefattat diskussionen om makt och språk så skulle eleverna skolas in i ett tänk kring tillgänglighet, makt och mångfald (Janks, 2010:25) och då skulle ämnena också bli mer likvärdiga. Elever

som kommer som vuxna från ett land och ett språk i majoritet har ofta upplevt den helomvändning i makt som sker då de plötsligt befinner sig i en kontext där de är i minoritet och har enligt min erfarenhet lätt att diskutera och relatera till just maktstrukturer då de har båda sidorna med sig.

Det finns även en hel del att säga om maktperspektivet gällande det centrala innehållet i de olika kurserna. Som exempel på olika värden i formuleringarna kan man ta den där eleverna i Sv1 ska göra muntlig *framställning* och eleverna i Sva1 ska göra muntliga *presentationer*. Enligt SO betyder *Framställning* (i detta avseende) att uttrycka något, medan *presentation* betyder att presentera något (Svenska akademien, 2018). Det tolkas av mig att en framställning kräver mer retoriska färdigheter än en presentation. Den tolkningen stöds av att det i det centrala innehållet för Sv fokuseras på just på färdigheter runt muntlig framställning. I Sv1 ska eleverna träna på respons och aktivt lyssnande, de ska lära sig de sex delarna i den retoriska arbetsprocessen och kunna analysera muntlig framställning. Detta behandlas inte alls i det centrala innehållet i Sva1 där ordet retorik inte nämns alls medan det står 3 gånger i centrala innehållet i Sv1. En annan laddad formulering är den om upphovsrätt i de båda kurserna. Både i Sv och i Sva ska en del av kursen behandla upphovsrättsfrågor enligt det centrala innehållet men de är olika formulerade i ämnena. I Sva1 ska eleverna enligt det centrala innehållet behandla ”Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering”, och i Sv1 ska eleverna enligt det centrala innehållet arbeta med ”Frågan om yttrandefriheten i relation till etik, upphovsrätt och censur”. I Sva ligger alltså fokus enligt min tolkning på hur man får använda andras material medan fokus i Sv är att lära sig regler kring sin egen produktion och publiceringen av denna. Yttrandefrihet och censur nämns inte alls i hela ämnesplanen för Sva vilket kan tolkas som att det inte anses viktigt att diskutera detta. Economou (2013) påpekar bristen på källkritik i ämnesplanen för Sva och hon ställer sig frågande till skillnaderna i formulering mellan ämnena där källkritik finns med i Sv både i målen och det i centrala innehållet, men ingenstans i Sva (Economou, 2013:54).

Det centrala innehållet i Sva 1 innehåller en formulering som jag finner särskilt utmärkande och det är att eleverna ska läsa modern skönlitteratur ”som ger inblick i

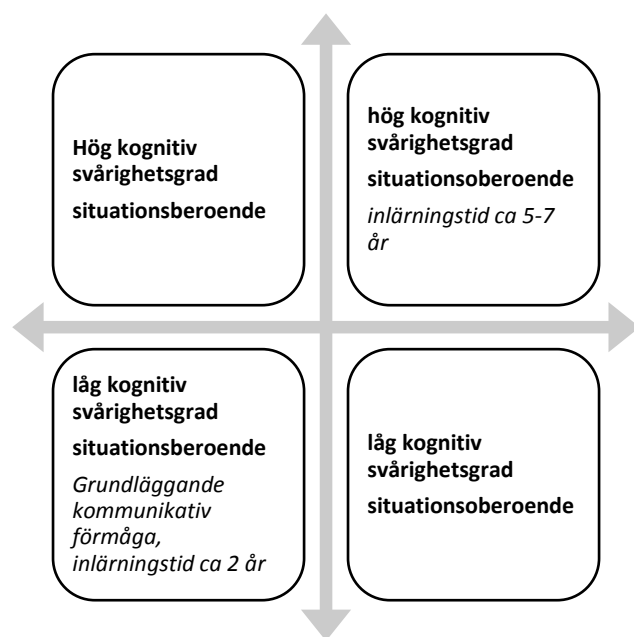
olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar”. I ämnesplanen för svenska är en liknande formulering ” från olika tider och kulturer”. Det anses alltså viktigare för elever med ett andraspråk, alltså en minoritet att få *inblick i* olika kulturer och att läsa *moderna* skönlitterära texter med *svenska referensramar* än vad det anses vara för elever som tillhör majoritetssamhället. Vad menas med den formuleringen egentligen? Vad är svenska referensramar? Ska det utspela sig i Sverige, eller ska det innehålla typiskt svenska högtider? Ska det behandla demokratiska värden, HBTQ-frågor, och jämställdhet? Enligt SAOL och SO betyder referensram ”grundprincip el. bakgrund för föreställningar och värderingar” och ”allmän bakgrund av erfarenheter, föreställningar, värderingar o.d. som företeelser tolkas och bedöms mot” och jämförs med *världsbild* (Svenska akademien, 2018). Detta tolkar jag som att elever i Sva enligt skolverket ska lära sig typiska ”svenska värderingar” men att elever som läser enligt ämnesplanen i Sv enligt skolverket inte behöver vara sig lära sig om, eller problematisera dessa värderingar. Economou (2013) menar att det går att tolka som att litteraturen ska användas som ett redskap i en assimileringprocess (Economou, 2013:52), vilket jag håller med om. Samtidigt står det i kommentarmaterialet att det inte ska uppfattas som att undervisningen ska visa vad svenskhet är och inte är utan litteraturen och utbildningen ska användas som ett verktyg för att problematisera begrepp som svensk och svenskhet (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b). Frågan är varför elever som läser svenska inte anses behöva problematisera detta.

6.3. Social praktik-Tiden och förutsättningarna

Jag har tidigare beskrivit att den grupp som enligt min erfarenhet har svårast att klara kurserna i Sva på gymnasienivå är de som kommit till Sverige som vuxna och som har en tidspress på sig att klara utbildningen. Bland de elever som undervisas på komvux finns en grupp vuxna invandrare som gått SFI och Gruv och senare kommit upp på gymnasienivå. En del av dem ingår i etableringsprogrammet hos arbetsförmedlingen och har då två år på sig att tillskansa sig tillräckliga kunskaper för att kunna gå ut i arbetslivet, men även de avslutat sin tid inom etableringen har

många gånger någon form av press på sig från arbetsförmedling, biståndshandläggare eller CSN. Det innebär dessutom med de nya reglerna om utbildningstvång (Regeringskansliet, 2017) att en mängd elever behöver få behörighet till högskola för att kunna komplettera sina tidigare studier utanför EU. Dessa elever tillhör en grupp som då de kommit till Sverige som vuxna enligt forskning kan gå snabbare fram än barn i det initiala skedet, alltså nybörjarnivå, men som sedan passeras av de yngre som i slutändan når nivåer jämförbara med modersmålstalare (Abrahamsson & Hyltenstam, 2013:224). Ämnesplanen i Sva ska vara anpassad till både de elever som har gått grundskola i Sverige och sen går på gymnasiet och de elever som kommer som vuxna till Sverige.

Cummins modell som presenteras av Abrahamsson & Bergman (2005) har en struktur med två variabler (Se bild 4.1), kognitiv svårighetsgrad och situationsberoende. Den visar också hur många år ungefär som det tar för en elev att lära sig grundläggande kommunikativ förmåga (som lärs in i SFI) och hur lång tid det tar ungefär för att kunna uttrycka sig i kognitivt krävande uppgifter som inte är situationsbundna. Enligt Abrahamsson & Bergman (2005) är målet med andraspråksinläringen att nå den högre kognitiva svårighetsgraden och kunna utföra mer abstrakta uppgifter så som rapportskrivning, hålla muntliga anföranden och skriva utvecklade svar på komplexa uppgifter. Att tolka och värdera samt analysera hör till den svårare kognitiva nivån och här ligger uppgifterna på gymnasienivå om man ser till det centrala innehållet i Sva 3.

Figur 3 Cummins fyrfältsmodell (Abrahamsson & Bergman, 2005:23)

Där står det bland annat att kursen ska behandla ”Läsning av och samtal om texter av olika slag, med tonvikt på att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska större textmängder, samt diskutera dispositionen, språket och stilen i texter av vetenskaplig karaktär”. I målen står det: ”Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk”. Detta tolkar jag som att det är en hög kognitiv svårighetsgrad som också är situationsobunden. Inlärnings tiden är här enligt Cummins 5-7 år, men de elever jag får till mina kurser har i regel varit i Sverige mellan 2-5 år och i vissa fall så kort tid som 1-2 år med en utbildning i SFI och GRUV som tillsammans tagit runt ett år. Grundläggande kommunikativ förmåga är vad eleverna ska tillägna sig inom SFI (Skolverket, Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, 2015). Samtidigt som det står i kunskapskraven att eleverna ska kunna skriva och läsa texter av vetenskaplig karaktär som är situationsoberoende aktiviteter så ska hen kunna strukturera, referera, granska och sammanfatta texter om ämnen som är bekanta för honom eller henne, och detta ligger enligt mig i den situationsberoende rutan. Det står ämnesplanen att innehållet i kurserna ”ska väljas så att elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper tas tillvara”. En del elever är uppväxta i en patriarkalisk

och auktoritär, ibland totalitär skolmiljö och har begränsad erfarenhet i att reflektera, problematisera eller analysera på sitt modersmål.

Det krävs ett väl utbyggt ordförråd för att klara kunskapskraven i Sva, men samtidigt är det inte tydligt uttryckt vad som egentligen krävs. Det centrala innehållet är i vissa fall svårtolkat. I Sva 1 ska eleverna läsa olika typer av texter och även producera ” olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga och som i huvudsak följer normerna för den valda texttypen” (Skolverket, Ämne- Svenska som andraspråk, 2018b). Detta ska de kunna göra utan att den grammatiska behärsningen eller ordförrådet hindrar förståelsen. De olika texttyper som avses tas upp i det centrala innehållet som för Sva 1 är texter för kommunikation och reflektion, strategier för att kunna skriva olika typer av texter som är anpassade efter syfte, situation, ämne och mottagare, samt uppbyggnad av text och mönster i text i berättande, beskrivande och argumenterande texter. Någon direkt specificering av vad för texter finns inte. En berättande text kan således innebära ett brev eller en berättelse från sin barndom lika väl som en längre och mer abstrakt och språkligt krävande novell. En argumenterande text kan vara en debattartikel eller en betydligt enklare insändare. En reflekterande text kan likagärna vara en djup analys, men det skulle också kunna vara en kort sammanfattning med en tillhörande bedömning, som en recension. För en elev som inte varit så länge i Sverige är det de vardagliga och mindre frekventa orden som är svårast. De flesta har fått sitt ordförråd genom att studera på SFI och Grundläggande svenska som andraspråk, och vissa har även läst andra ämnen. Detta innebär att eleverna behöver ett stort och funktionellt ordförråd och inte bara ett ämnesspecifikt (Enström, 2013:174–175). Dock är det bara i Sva 1 som ordförrådet som krävs är så pass allmänt. I Sva 2 och Sva 3 krävs ett mer akademiskt ordförråd och en lösning på problemet med ordförrådet vore att redan i Sva 1 fokusera på ämnesspecifikt ordförråd eller ett akademiskt ordförråd. Eftersom det grundläggande ordförrådet troligtvis redan förskansats i de mer grundläggande kurserna menar Nation (2013) att man genom att specialisera sig på en viss typ av ordförråd såsom det akademiska ordförrådet kan ta en genväg till att förstå dessa texter (Nation, 2013:19). Då många elever som läser Sva gör detta för att studera

vidare på universitetet skulle det förmodligen underlätta om alla tre kurserna för dessa elever var högskoleförberedande.

Enligt statistiken från skolverket får nästan 20 % av eleverna som läser Sva 1 F i kursen. Det är en av fem elever. I en klass med 25 elever är det så många som fem stycken som inte uppnår målen för betyget E. Detta om något borde vara en sporre till att se över hur ämnena bör utformas inom vuxenutbildningen i framtiden.

7. Slutsats

Syftet med undersökningen är att ta reda på i vilken mån ämnena svenska som andraspråk och svenska på gymnasienivå framstår som likvärdiga och jämställda utifrån ämnesplaner, kommentarmaterial till ämnesplanerna samt bedömningsanvisningarna till de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk 1 och 3.

Eftersom målen och kunskapskraven i svenska som andraspråk inte hänger ihop enligt min analys behöver man för att se likvärdigheten mellan svenska som andraspråk och svenska fokusera antingen på målen eller på kunskapskraven. I kunskapskraven visar det sig att flera krav liknar varandra utifrån språklig korrekthet i E betyget. I Sva läggs större fokus på olika texter medan det i svenska är större fokus på framställning och enstaka genrer. I Sv/Sva 3 krävs det större retorisk skicklighet i Sv jämfört med Sva, och det ställs högre krav inom Sv att eleven ska hantera stora textmängder. Det formuleras inte i Sva. Däremot ska eleven i både Sv och Sva kunna läsa sammanställa och skriva vetenskapliga texter. I båda ämnena ställs krav på att eleven ska kunna referera men är mer urskiljbart i Sv där eleven ska kunna referat och citatteknik, medan eleven i Sva ska kunna referera, värdera och granska. Kunskapskraven skulle kunna tolkas som att eleven inte behöver kunna göra detta korrekt i Sva, medan i Sv ska tekniken fungera. Här ligger kravet lägre i Sva.

Min slutsats är att ämnena inte är likvärdiga på vissa språkliga färdigheter såsom retorik, referatteknik, språklig korrekthet och kritisk granskning. Kraven på argumentationsteknik, diskussion och anpassning till syfte, mottagare och ämne är likvärdiga inom det två ämnena, och slutligen kräver Sva mer kunskaper om språkliga variationer, normer och makt i ämnet Sva än i Sv och är i dessa kunskapskrav vare sig likvärdiga eller jämbördiga.

Enligt målen för de båda ämnena krävs det mer produktion i Sv jämfört med Sva. I Sv är det i målen uttalat att eleven ska producera egna texter med utgångspunkt i det lästa och i Sva ska eleven kunna kommunicera. Där står inget om att kunna producera text utifrån något eleven läst. Övervägande delen av målen i Sva handlar

om förmåga att läsa och reflektera. Övervägande delen av målen i Sv handlar om att kunna producera, utforma och sätta in i sammanhang.

Angående frågan om de nationella proven i Sv/Sva är lämpliga verktyg för att pröva måluppfyllelsen i Sva1 och 3 är min slutsats att de inte är det så som de är utformade idag. Enligt den statistik som skolverket tagit fram är det en stor skillnad mellan de som klarar nationella provet i ämnet svenska jämfört med svenska som andraspråk. Proven prövar kunskapskrav som ligger nära kunskapskraven i sv och i sva 3 är formuleringar i bedömningarna hämtade från ämnet Sv men ska tillämpas på Sva vilket ger en likvärdighet mellan ämnena men skapar en ojämställdhet genom att inte anpassas till elever som har svenska som andraspråk.

Slutligen så har undersökningen visat att ämnet Sva är tydligt underställd Sv. Detta anser jag framförallt visa sig på att elever som läser svenska inte har med någon typ av maktdiskussion i sitt ämne vilket är typiskt för en dominant kultur där den historiska normen är att vara i maktposition. Janks (2010) kallar det naturalisation- ”the means by which socially constructed realities are presented as natural and inevitable/.../ the process of turning history into nature” (Janks, 2010:39). I Sva ska eleverna reflektera över andras språkliga variationer och attityder till språkliga variationer samt jämföra sitt/sina språk med svenskan. Fokus är tydligt flerspråkigt medan Sv ska reflektera över svenskans historia och språkförhållanden i Norden. Eleverna som läser Sv ska också läsa litteratur för att få självinsikt medan elever i Sva ska läsa litteratur för att få förståelse för andra kulturer och insikter om andras erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar. Litteraturen i Sva ska också leda till att eleven blir bekant med svenska referensramar. Eleverna i Sv ska alltså utveckla sig själva medan eleverna i Sva ska lära sig förstå andra. I Syftet för ämnet svenska som andraspråk står det att eleverna genom att jämföra språkkunskaperna och språkliga erfarenheter med andra ska förstå språkets funktion för kommunikation och ingen liknande formulering finns i Sv. En ytterligare aspekt gällande ämnens status i relation till makt är det faktum att ämnena ska använda sig av samma nationella prov vilkets innehåll och bedömningar utgår från formuleringar och centralt innehåll i Sv i större utsträckning än från Sva.

8. Referenslista

- Abrahamsson, N., & Hyltenstam, K. (2013). Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinläring. i K. Hyltenstam, & I. Lindberg (Red.), *Svenska som andraspråk -i forskning, undervisning och samhälle*. (ss. 221–257). Lund: Studentlitteratur.
- Abrahamsson, T., & Bergman, P. (2005). Vad kan man när man kan ett andraspråk? i T. Abrahamsson, & P. Bergman (Red.), *Tankarna springer före* (ss. 14–19). Stockholm: HLS förlag.
- Bergström, G., & Boréus, K. (2005). Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. i G. Bergström, & K. Boréus (Red.), *Textens mening och makt* (ss. 9–42). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2:1 uppl.). Malmö: Liber.
- Economou, C. (2013). Svenska och svenska som andraspråk i gymnasiet – två jämbördiga ämnen? *Forskning om undervisning och lärande, Nr11*, 44–60.
- Enström, I. (2013). Ordförråd och ordinläring -med särskilt fokus på avancerade inlärare. i K. Hyltenstam, & L. Inger (Red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle* (ss. 169–196). Lund: Studentlitteratur.
- Friedman, D. A. (2012). How to collect and analyze qualitative data. i A. Mackey, & S. M. Gass (Red.), *Research methods in second language acquisition, a practical guide* (ss. 180–200). Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Hammarberg, B. (2013). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. i K. Hyltenstam, & I. Lindberg (Red.), *Svenska som andraspråk -i forskning, undervisning och samhälle* (ss. 27–84). Lund: Studentlitteratur.
- Huw, B. (2009). The messy little details: a longitudinal study of the emerging lexicon. i T. Fitzpatrick, & A. Barfield (Red.), *Lexical processing in second language learners* (ss. 111–127). Bristol UK: Multilingual matters.
- Janks, H. (2010). *Literacy and power*. New York: Routledge.
- Lindman, E. (den 27 02 2011). Sopdykarna kan leva gott på vårt överflöd. *Sydsvenskan*.

- Migrationsverket. (2018). *Antal asylsökande- aktuell statistik*. Hämtat från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html> den 15 02 2018
- Nation, P. (2013). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge university press.
- Regeringskansliet. (den 01 11 2017). *Frågor och svar om införandet av det nya regelverket för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*. Hämtat från <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/11/fragor-och-svar-om-inforandet-av-det-nya-regelverket-for-etableringsinsatser-for-vissa-nyanlanda-invandrare/> den 01 03 2018
- Sahlée, A. (2017). *Språket och skolämnet svenska som andraspråk - Om elevers språk och skolans språksyn*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid uppsala universitet.
- skolverket. (den 13 08 2014). *Tidigare betygssystem*. Hämtat från Skolverket: <https://www.skolverket.se/bedomning/betyg/tidigare-betygssystem-1.46885>
- Skolverket. (2015). *Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/kommunal-vuxenutbildning/utbildning-i-svenska-for-invandrare> den 19 04 2018
- Skolverket. (2015b). *Rätt till SFI*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/kommunal-vuxenutbildning/utbildning-i-svenska-for-invandrare/ratt-till-sfi-1.236681> den 15 02 2018
- skolverket. (2016). *Hur funkar ämnesplanen och kunskapskraven?* Hämtat från <https://youtu.be/Ug4QWtmyHGM> den 17 03 2018
- Skolverket. (2016a). *Den gemensamma europeiska referensramen för språk*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/vuxenutbildning/komvux/sfi/den-gemensamma-europeiska-referensramen-for-sprak-1.177841> den 21 03 2018
- skolverket. (den 20 06 2017). *Betyg och studieresultat i komvux kalenderår 2016*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/komvux/betyg-och-studieresultat> den 15 04 2018

- Skolverket. (den 21 12 2017b). *Betyg och studieresultat i gymnasieskolan läsår 2016/17*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/gymnasieskola/betyg-och-studieresultat> den 18 05 2018
- Skolverket. (den 22 06 2017c). *Elever och kursdeltagare i kommunal vuxenutbildning i sfi år 2016. Tabell 4*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/utbildning-i-svenska-for-invandrare/elever-och-kursdeltagare> den 15 02 2018
- Skolverket. (2017d). *Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/kommunal-vuxenutbildning/grundlaggande-niva> den 07 04 2018
- Skolverket. (2018a). *Kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/vuxenutbildning/komvux/sfi> den 15 02 2018
- Skolverket. (2018b). *Ämne- Svenska som andraspråk*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/vuxenutbildning/komvux/gymnasial/sok-amnen-och-kurser/subject.htm?subjectCode=SVA&lang=sv&tos=gy&webtos=vuxgy> den 15 01 2018
- Skolverket. (2018c). *Ämne- Svenska*. Hämtat från https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/vuxenutbildning/komvux/gymnasial/sok-amnen-och-kurser/subject.htm?subjectCode=SVE&courseCode=SVESVE01&lang=sv&tos=gy&webtos=vuxgy#anchor_SVESVE01 den 22 03 2018
- Skolverket. (2018d). *Nationella prov*. Hämtat från <https://www.skolverket.se/bedomning/nationella-prov> den 07 04 2018
- Svenska akademien. (2018). *svenska akademien ordböcker*. Hämtat från <https://svenska.se/> den 22 03 2018
- Tingbjörn, G. (2004). Svenska som andraspråk i ett utbildningspolitiskt perspektiv - en tillbakablick. i K. Hyltenstam , & I. Lindberg (Red.), *Svenska osm*

andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle (ss. 743-761). Lund: studentlitteratur.

Uppsala universitet, U. (2018). Lärarinformation, Kursprov svenska, svenska som andraspråk 1 2015. Uppsala: Gruppen för nationella språk i svenska och svenska som andrspråk, Institutionen för nordiska.

Uppsala universitet, U. (2018a). bedömningsanvisningar Kursprov i svenska och svenska som andraspråk 1 vårterminen 2015. Uppsala: Gruppen för nationella språk i svenska och svenska som andrspråk, Institutionen för nordiska språk.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. stockholm: Vetenskapsrådet.

Vikström, B. (2005). *Den skapande läsaren- hermeneutik och tolkningskompetens* (1:2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

1, Jämförande uppställning av mål, centralt innehåll och kunskapskrav för betygt E i kurserna Sv/Sva 1 och Sv/Sva 3.

Mål	Centralt innehåll	Kunskapskrav E
<p>Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.</p> <p>Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.</p> <p>Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar.</p> <p>Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftlig språk.</p> <p>Förmåga att läsa och reflektera över texter av olika slag.</p> <p>Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen.</p> <p>Kunskaper om språk och språklig variation samt förmåga att reflektera över språkanvändning och attityder till olika språkbruk.</p> <p>Förmåga att jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i, samt förmåga att reflektera över den egna språkinläringen.</p>	<p><i>Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal och diskussioner.</i> Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.</p> <p>Skriftlig framställning av texter för kommunikation och reflektion. <i>Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare.</i> Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter.</p> <p>Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor.</p> <p>Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.</p> <p>Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.</p> <p>Läsning av och samtal om modern skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar.</p> <p>Språklig variation i Sverige och i det svenska språket, med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och bostadsort,</p>	<p>Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar till viss del sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. <i>Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa.</i> Eleven kan skriva olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall.</p> <p>Eleven kan översiktligt återge det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med enkla omdömen. Eleven kan översiktligt redogöra för innehållet i enkla texter av olika slag och modern skönlitteratur. Eleven kan anpassa sin läsning efter texttypen och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. <i>Eleven kan med viss säkerhet använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.</i> Eleven kan göra enkla reflektioner över hur språklig variation hänger</p>

	<p>ålder, kön och social bakgrund. Attityder till språklig variation. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt talat och skrivet språk.</p> <p>Jämförelse mellan svenska språket och elevens modersmål.</p> <p>Reflektion över språkinläring, med tonvikt på hur muntliga situationer och texter kan användas för att bygga upp ordförrådet och utveckla språket.</p>	<p>samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven kan göra enkla reflektioner över sin egen <i>språkanvändning</i> samt <i>kan med viss säkerhet använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande.</i></p>
--	---	--

Sva3

Mål	Centralt innehåll	kunskapskrav
<p>Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.</p> <p>Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.</p> <p>Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar.</p> <p>Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk.</p> <p>Förmåga att läsa och reflektera över texter av olika slag.</p> <p>Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen.</p> <p>Kunskaper om språk och språklig variation samt</p>	<p><i>Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner, debatter och föredrag. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.</i></p> <p>Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.</p> <p><i>Disposition, språkliga drag och retoriska grepp i olika typer av muntlig framställning.</i></p> <p>Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter av vetenskaplig karaktär. <i>Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne,</i></p>	<p>Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och till viss del anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument, och egna åsikter understöds med fakta och exempel. <i>Eleven kan göra muntliga anföranden som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt och olika ståndpunkter utvecklas med stöd av exempel och argument. Eleven kan använda enkla retoriska grepp på ett relevant sätt. Vidare kan eleven med viss säkerhet använda presentationstekniska hjälpmedel som stöder den muntliga framställningen.</i></p> <p>Eleven kan skriva texter av vetenskaplig karaktär som till viss del är anpassade till ämne, texttyp, mottagare och situation. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga</p>

<p>förmåga att reflektera över språkanvändning och attityder till olika språkbruk.</p> <p>Förmåga att jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i, samt förmåga att reflektera över den egna språkinläringen.</p>	<p><i>syfte, situation och mottagare.</i> Textuppbbyggnad, textmönster och språkliga drag. Referat- och citatteknik samt grundläggande kunskaper i källkritik. Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer. Läsning av och samtal om texter av olika slag, med tonvikt på att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska större textmängder, samt diskutera dispositionen, språket och stilen i texter av vetenskaplig karaktär. Läsning av och samtal om skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män från olika kulturer och tider, med tonvikt på att sammanfatta, tolka, värdera och referera till texterna. Språklig variation och språkanvändning, med tonvikt på hur kön, social bakgrund och kulturell tillhörighet påverkar människors sätt att tala och skriva och hur språket kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Skillnader mellan majoritetssamhällets och minoriteternas språkbruk. Reflektion över språkinläring, <i>med tonvikt på att utveckla strategier för fortsatt lärande.</i></p>	<p>kommunikationen. Eleven kan översiktligt redogöra för det huvudsakliga innehållet i texter av vetenskaplig karaktär <i>och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel.</i> Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med enkla omdömen. Eleven kan strukturera, referera, värdera, granska och sammanfatta, muntligt och skriftligt, texter om ämnen som är bekanta för honom eller henne och omsätter sin sammanfattning i en muntlig eller skriftlig sammanställning som till viss del anpassats till texttyp och mottagare. Eleven kan översiktligt redogöra för innehåll, tema, motiv och berättartekniska grepp i längre skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider. Eleven kan anpassa sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. <i>Eleven kan med viss säkerhet anpassa andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.</i> Eleven kan göra enkla reflektioner över hur språkbruk och språkanvändning påverkar människor sätt att tala och skriva, samt hur språk kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Eleven kan ge exempel på inlärningsmöjligheter som förekommer i vardagslivet och undervisningssituationen <i>samt översiktligt beskriva strategier och metoder för att utveckla sitt eget lärande</i></p>
---	--	---

Sv1

Mål	Centralt innehåll	Kunskapskrav E
<p>Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.</p> <p>Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.</p> <p>Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.</p> <p>Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.</p> <p>Kunskaper om centrala svenska och internationella skönlitterära verk och författarskap samt förmåga att sätta in dessa i ett sammanhang.</p> <p>Kunskaper om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra medier.</p> <p>Förmåga att läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer författade av såväl kvinnor som män samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.</p> <p>Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad.</p> <p>Kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung.</p> <p>Förmåga att reflektera över olika former av språklig variation.</p>	<p>Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Olika sätt att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen.</p> <p>Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter.</p> <p>Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.</p> <p>Grunderna i den retoriska arbetsprocessen.</p> <p>Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text. Citat- och referatteknik.</p> <p>Grundläggande källkritik.</p> <p>Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering.</p> <p>Skönlitteratur, författad av såväl kvinnor som män, från olika tider och kulturer.</p> <p>Centrala motiv, berättarteknik och vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier.</p> <p>Grundläggande språkliga begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera språk och språklig variation samt diskutera språkriktighetsfrågor.</p> <p>Språklig variation i talat och skrivet språk med tonvikt på hur språkvariationen hänger</p>	<p>Eleven kan, i förberedda samtal och diskussioner, muntligt förmedla egna tankar och åsikter samt genomföra muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven med viss säkerhet. Den muntliga framställningen är sammanhängande och begriplig. Eleven har viss åhörarkontakt. Språket är till viss del anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation.</p> <p>Vidare kan eleven med viss säkerhet använda presentationstekniska hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan skriva argumenterande text och andra typer av texter, som är sammanhängande och begripliga samt till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation.</p> <p>Eleven kan i huvudsak följa skriftspråkets normer för språkriktighet.</p> <p>Eleven kan läsa, reflektera över och göra enkla sammanfattningar av texter samt skriva egna texter som anknyter till det lästa. I sitt arbete värderar och granskar eleven med viss säkerhet källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik.</p> <p>Eleven kan översiktligt återge innehållet i några centrala svenska och internationella skönlitterära verk och annat berättande. Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv. Eleven återger någon iakttagelse och formulerar egna tankar med utgångspunkt i berättandet.</p> <p>Eleven kan göra enkla reflektioner över hur språklig</p>

	<p>samman med till exempel geografisk och social bakgrund samt ålder och kön. Digitaliseringens inverkan på språk och språkbruk. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation.</p> <p>Dialekter och språklig variation i talat och skrivet språk som hänger samman med till exempel ålder, kön och social bakgrund. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation.</p>	<p>variation hänger samman med talare och kommunikationssituation samt ge exempel på hur språk och språkbruk kan markera avstånd och samhörighet. Dessutom resonerar eleven översiktligt om attityder till någon form av språklig variation.</p>
--	---	--

Sv3

Mål	Centralt innehåll	Kunskapskrav E
<p>Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.</p> <p>Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.</p> <p>Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.</p> <p>Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.</p> <p>Kunskaper om centrala svenska och internationella skönlitterära verk och författarskap samt förmåga att sätta in dessa i ett sammanhang.</p> <p>Kunskaper om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra</p>	<p>Muntlig framställning med fördjupad tillämpning av den retoriska arbetsprocessen som stöd i planering och utförande samt som redskap för analys. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.</p> <p>Viktiga generella drag som rör disposition, språk och stil i texter av vetenskaplig karaktär. Läsning av och arbete med texter, vilket inkluderar strukturering, sovring, sammanställning, sammanfattning och källkritisk granskning.</p> <p>Skriftlig framställning som anknyter till den vetenskapliga texttypen och som behandlar någon aspekt av svenskämnet. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Skönlitterära texter, författade av såväl kvinnor som män, inom genrerna prosa, lyrik och dramatik.</p> <p>Litteraturvetenskapligt inriktad</p>	<p>Eleven kan, i förberedda samtal och diskussioner, muntligt förmedla egna tankar och åsikter samt genomföra muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven med viss säkerhet. Språk, stil och disposition är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation, och eleven använder med viss säkerhet retoriska verkningsmedel. Eleven har viss åhörarkontakt. Vidare kan eleven med viss säkerhet använda presentationstekniska hjälpmedel.</p> <p>Eleven kan med viss säkerhet samla, sovrä och sammanställa stora mängder information från olika källor och kan med utgångspunkt från detta skriva texter av vetenskaplig karaktär och andra texter. Texterna är sammanhängande och har tydligt urskiljbar disposition. Texterna är dessutom till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven kan värdera och granska källor kritiskt, tillämpa regler för citat- och referatteknik samt</p>

<p>medier. Förmåga att läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer författade av såväl kvinnor som män samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa. Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad. Kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung. Förmåga att reflektera över olika former av språklig variation.</p>	<p>analys av stilmedel och berättartekniska grepp. Litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg. Det svenska språkets ursprung, historiska utveckling och släktskapsförhållanden. Språkförändring.</p>	<p>i huvudsak följa skriftspråkets normer för språkriktighet. Eleven behandlar källorna på ett rimligt sätt och drar relevanta slutsatser utifrån källmaterialet. Språket är varierat och innehåller goda formuleringar. Eleven kan i skriftlig eller muntlig argumentation formulera en tes och ge välgrundade argument till stöd för den. Eleven kan med viss säkerhet använda grundläggande retoriska begrepp som verktyg i enkla analyser av retorik. Eleven kan göra en fördjupad, textnära litterär analys av ett tema, en genre eller ett författarskap. I analysen använder eleven med viss säkerhet litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg samt ger stöd för sin tolkning genom belägg från texterna. Eleven kan översiktligt redogöra för några aspekter av det svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling.</p>
--	---	---

2. Jämförande uppställning av centralt innehåll i kurserna ämnena svenska och svenska som andraspråk. Alla kurserna.

Sv 1	Sva 1
<p>Muntlig framställning av olika slag och med olika syften: såväl monologisk framställning inför en grupp som dialogisk, i form av diskussions- och debattinlägg, och med olika tänkta arenor, vilket även inkluderar det offentliga rummet. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivt lyssnande samt konsten att ge respons på ett konstruktivt sätt. • Retorikens praktiska och teoretiska användningsområden, framför allt dess roll som redskap för förberedelser inför muntlig framställning, som stöd för genomförande av muntlig framställning och som redskap för analys. • Den retoriska arbetsprocessens sex delar: Intellectio: att ta reda på hur en aktuell kommunikationssituation ser ut och utifrån den formulera ett syfte med sin muntliga framställning. Inventio: att finna lämpligt stoff och goda argument. Dispositio: att organisera stoff och argument på lämpligt sätt. Elocutio: att välja språk och stil. Memoria: att på ett ändamålsenligt sätt använda manus och presentationstekniska hjälpmedel. Actio: att välja lämpligaste framförande med hjälp av kropp och röst. • Analys av muntlig framställning i olika medier och nedtecknade tal. • Grundläggande retoriska begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera muntlig framställning. • Frågan om yttrandefriheten i relation till etik, upphovsrätt och censur 	<p>Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal och diskussioner. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig framställning av texter för kommunikation och reflektion. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. • Textuppsygnad, textmönster och språkliga drag i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor. Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering. • Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer. • Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. • Läsning av och samtal om modern skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar. • Språklig variation i Sverige och i det svenska språket, med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och bostadsort, ålder, kön och social bakgrund. Attityder till språklig variation. • Digitaliseringens inverkan på språk och språkbruk. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt talat och skrivet språk. • Jämförelse mellan svenska språket och elevens modersmål. • Reflektion över språkinläring, med tonvikt på hur muntliga situationer och texter kan användas för att bygga upp ordförrådet och utveckla språket.
Sv 2	Sva 2
<p>Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och</p>	<p>Muntliga utredande och argumenterande presentationer i och inför en grupp. Användning av såväl digitala som andra</p>

<p>övertygande. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Olika sätt att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. • Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text. • Grunderna i den retoriska arbetsprocessen. • Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text. Citat- och referatteknik. Grundläggande källkritik. Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering. • Skönlitteratur, författad av såväl kvinnor som män, från olika tider och kulturer. • Centrala motiv, berättarteknik och vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier. • Grundläggande språkliga begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera språk och språklig variation samt diskutera språkriktighetsfrågor. • Språklig variation i talat och skrivet språk med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel geografisk och social bakgrund samt ålder och kön. Digitaliseringens inverkan på språk och språkbruk. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation. • Dialekter och språklig variation i talat och skrivet språk som hänger samman med till exempel ålder, kön och social bakgrund. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation. 	<p>presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner och presentationer. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, mottagare. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt utredande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor. • Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer. • Läsnings- och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. • Läsnings- och samtal om skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män från olika kulturer och tider som ger underlag för att utveckla språket och samtala om berättarstrukturer, allmänmänskliga teman och vanliga litterära motiv. • Språklig variation i Sverige och i det svenska språket. Språksläktskap och språkförändringar. Svenskans, invandarspråkens, minoritetsspråkens, teckenspråkets och dialekternas ställning och status. • Jämförelse mellan svenska, elevens modersmål och andra språk som eleven har kunskaper i.
Sv 3	Sva 3
<p>Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag i och inför grupp. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uppbyggnad, språk och stil i olika typer av texter samt referat och kritisk granskning av texter. Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter. Normer och stildrag som hör till dessa texttyper. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för 	<p>Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner, debatter och föredrag. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där</p>

<p>respons på och samarbete när det gäller texter.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svenska och internationella författarskap, såväl kvinnliga som manliga, och skönlitterära verk, vilket även inkluderar teater samt film och andra medier, från olika tider och epoker. Dansk och norsk skönlitteratur, delvis på originalspråk. Relationen mellan skönlitteratur och samhällsutveckling, dvs. hur skönlitteraturen har formats av förhållanden och idéströmningar i samhället och hur den har påverkat samhällsutvecklingen. • Skönlitterära verkningsmedel. Centrala litteraturvetenskapliga begrepp och deras användning. • Svenska språkets uppbyggnad, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur de samspelar i grammatiken. • Språkförhållanden i Sverige och övriga Norden, till exempel språklagstiftning, minoritetsspråk och dialekter 	<p>argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.</p> <p>Disposition, språkliga drag och retoriska grepp i olika typer av muntlig framställning.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter av vetenskaplig karaktär. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag. Referat- och citatteknik samt grundläggande kunskaper i källkritik. • Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer. • Läsning av och samtal om texter av olika slag, med tonvikt på att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska större textmängder, samt diskutera dispositionen, språket och stilen i texter av vetenskaplig karaktär. • Läsning av och samtal om skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män från olika kulturer och tider, med tonvikt på att sammanfatta, tolka, värdera och referera till texterna. • Språklig variation och språkanvändning, med tonvikt på hur kön, social bakgrund och kulturell tillhörighet påverkar människors sätt att tala och skriva och hur språket kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Skillnader mellan majoritetssamhällets och minoriteternas språkbruk. • Reflektion över språkinläring, med tonvikt på att utveckla strategier för fortsatt lärande.
---	--